БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй, орган.

№ 253 (6783)
ОКТЯБРИИН
31
ПЯТНИЦА
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Коммунистическэ партиин үнэн сэхэ туһалагша болон резервэ, коммунизмын залуу байгуулагшадай түрүү отряд—Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союз мандаха болтогой!

Коммунистнууд болон комсомолшууд! СССР дотор коммунизм байгуулхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябагты!

(Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 41-дэхи жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудһаа).

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй баярай пленум

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

...хэдүүд!

...ад түмэнэй зол жаргалай тү- ... коммунизмын түлөө тэмсэлдэ ...иин шалгармал, найдамтай ту- ...агшань болоһон Залуушуулай ...эсоюзна Ленинскэ Коммунисти- ...э Союзай дүшэн жэлэй ойн ехэ ...дэрые бүхы совет арад мүнөө- ...тэмдэглэжэ байна. Комсомолой ...байдал болон тэмсэлэй програм- ... манай сэсэн мэргэн вождь, ...па Владимир Ильич Ленин то- ...ойлон зохёоһон юм. Комсомол ...а Ленинэй захяануудые нарин ...инаар сахижа, һургаал зааба- ...онь сэхэ шууд дабшан, ажал ...эй талаар, Совет оронойнгоо ...адта эсэргүү байлдаанууд соо- ...тэмсэл болон илалтын ехэ ...е Эхэ оронтоёо хамта гаталаа.

...ад зомнай, партимнай комсо- ...оороо, тэрэнэй алдарта хэрэгүү- ... омогорхоно. Коммунистическэ ...уулалтын аласай гайхамшаг ... боломжонууд комсомолой ур- ...бүхы совет залуушуулай ур- ...нээгдэнхэй. Мүнөө залуушуулай ...э табигдаад байгаашадал адли ... нарин нангин зорилгонууд ...эшье, хаанашье байгаагүй юм, ... шадал, мэргэжэл шадабаряа ...аха иимэ үргэн ехэ арга болом- ...урдань тэрээндэ байгаагүй юм ... сэхэ хэлэхээр байна. Комму- ...нуудай парти совет залуушуу- ...үмэнэ иимэ арга боломжонуу- ...нээжэ үгөө.

...э 40 жэлэй туршада манай ...омол маша ехэ юумэ хээ. ...ниие парти, арад зон һайн мэ- ... Комсомолой амжалтанууд ...й ВЛКСМ-эй ЦК-гэй нэгэдэхи ...етарь нүхэр Семичастный ...лэл соогоо тодорхойгоор хэлэ- ...Тэхын дашарамда, коммуниз- ... эдэбхитэй байгуулагшад боло- ...алуу хүнүүдые, арадай зол ...алай түлөө тэмсэлшэдые хү- ...үүлгэ комсомолой ажал- ...агын эгээн шухала, эгээн баяр ...халантай дүн болоно. 67 мил- ... совет хүнүүд комсомолой ...эдэ хүмүүжээ. Мүнөө 18 мил- ... хүн тэрэнэй зэргэдэ жагсан- ...хүмүүжэжэ байна. Эдэмнай ... 18 миллион хүн бэшэ, харин ...иин эдэбхитэй габшагай туһа- ...адай нягта жагсаалта арми ...но.

...эд комсомолшууд, танай ойн ...й һайндэр гайхамшаг үедэ үн- ...э байна. Манай орон дотор ... хэрэг һайнаар бүтэжэ байн- ... Манай Эхэ орон ехэ амжалта, ...элтэ туйлана. Совет арад про- ...ленность, хүдөө ажахы, эрдэм ...и соёлоо хүгжөөхэ хэрэгтэ ...амшаг амжалтануудые хангаа. ... хүнүүдэй байдал жэл ерэхэ ... улам һайжарна.

...рын долоон жэлэй туршада ...й оронние хүгжөөхэ дааба- ...тоонуудые зүбшэн хэлсэхээр ...агдаһан партиин XXI съездые ... араднай һайн һайханаар уг- ...эр зоригжоод, эршэмтэйгээр ...эжэ байна. Эдэ тоонууд дотор ...тскэ Союзай экономикын аса- ...э шэнэ ургалта хараалагдана. ...эй үндэһөөр арад зоной ажа- ...йдал айхабтар ехээр дэбжэхэ ...о.

...раалһан түсэбүүдээ амжалта- ...ар дүүргэхэ бүхы шухала ...а манайда бии. Гэхэтэй хамта ...бүгэдые бэелүүлхын тулада ...үмэн хэгдэхэ байһаниинь эли- ... комсомол, манай бүхы залуу- ... шэнэ общество байгуулагша ...итэдэй түрүүшын зэргэдэ ур- ...идаал адляар дабшаха байха ... партимнай найдана.

...ет арадай ниитын ажалда за- ...уулай хабаадалга — комму- ... байгуулагша залуушуулые революционно ёһоор хүмүүжүүлхэ эрхим һургуули мүн. Коммунизм байгуулха хэрэгтэ зорюулагдаһан ажалда хабаадажа, хүнэй коммунистическэ бодол бүрилдэн бэхижэдэг, марксизм-ленинизмын һургаалай түлөө тэмсэлдэ батажан хүгжэдэг юм.

Коммунистическэ обществын хүн ямар байха ёһотойб гээд залуу хүнүүд шэбшэн бододог байна. Ленинэй бодото шабинь байха хэрэгтэй гэжэ тэрээндэнь тобшохоноор харюусахада болохо. Энэнь ямар ушар удхатайб гэхэдэ, хододоо, хамаг юумэндэ, ямаршье тушаалда байхадаа, ямаршье хэрэг даахадаа тэмсэлшэ, революционер байха хэрэгтэй. Энэнь ямар ушар удхатайб гэхэдэ, өөрынгөө наһые эдлээд лэ дүүрэхын тулада түрөө бэшэб гэжэ эли тодоор ойлгон мэдэрхэ хэрэгтэй. Социалистическэ общество дотор түрэхэдөө, гансахан өөртөө бэшэ, харин агууехэ уг зорилго тээшэ дабшагша обществодоо туһа хүргэхын тулада түрэһэн байнаш. Тиимэл ушарһаа шинии бүхы хэрэг, һанал бодол, бүхы ябадал энэ арюун һайхан уг зорилгодо хандуулагдаха ёһотой.

Эрэлхэг зоригтой, манай хэрэгтэ үнэн сэхэ байхые, ехэ болбосоролтой, эрдэмтэй, ажалда дуратай, шадамар бэрхэ, арадай баялигта эзэн ёһоор хандадаг байхыень партимнай комсомолшуудһаа эринэ. Һурадаг залуушуулые хүмүүжүүлхэ, ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ комсомол ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Комсомол хадаа ажалда дуратай, тэрээниие хүндэлдэг байхаар залуушуулые хүмүүжүүлдэг байха ёһотой.

Залуу наһан гээшэ хүнэй ажабайдалдахи онсо үе—ехэ абьяас, эршэ зоригой бадардаг үе мүн гэжэ нүхэд бү мартыт. Хүн бүхэн эдир залуу байхадаа баатаршалга гаргаха тухайда һанаашалдаг, дуутай хүхюун юумэндэ дуралан эрмэлзэдэг, хүсэеэ гаргаха юумэ бэдэрдэг байна бшуу. Тэрэ үедөө тээлмэрдэн төөрингүй, алдуу эндүү гаргангүй ябалгадань эдир хүбүүд, басагадтаа туһалха, тэдэнэй эршэ зоригые һайн үрэтэй хэрэгтэ, арад зоной аша туһада зорюулха шухала. Тиимэл ушарһаа комсомолой үүргэнь тон харюусалгатай байна.

Коммунистическэ парти, манай бүхы арад зон алдарта Ленинскэ комсомолдоо ехээр найдадаг гээшэ. Манай залуушуул саашадаашье һайн һайхан бодолтой, ажалша бэрхэ, тэсэмгэй, арадтаа, социалистическэ Эхэ орондоо тон дуратай, тэрэнээ хамгаалан жагсахаар хододоо бэлэн байхаар хүмүүжэхэ байха гэжэ партимнай найдана. Манай коммунистическэ залуу халаан коммунизмын түлөө тэмсэлдэхи агууехэ шэнэ зорилгонуудые дүүргэхэ хаба шадалтай!

Нүхэдүүд! Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй зүгһөө комсомолые амаршалһан бэшэг соносхохыемни зүбшөөрыт.

Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзда

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай 40 жэлэй ойн үдэр манайороной бүхы комсомолшуудта, бүхы хүбүүд болон басагадта халуун амаршалга, үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэ.

Залуушуулай Коммунистическэ Союз агуухэ Ленинэй туг доро, Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр түрүүшын социалистическэ кружогуудһаа, залуушуулай союзуудһаа эхилээд, Коммунистическэ партиин дайшалхы туһалагша, найдамтай резервэ, коммунизмын эдир байгуулагшадай түрүү отряд, олон миллионой хүсэн түгэлдэр организаци болон хүгжэтэрөө асари ехэ, алдартай һайхан замаар ябажа ерээ.

Ленинэй захяануудта үнэн байдаг комсомол хэзээшье, хаанашье — граждан дайнай фронтнуудта, түрүүшын табанжэлнүүдэй барилганууд дээрэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай һүреэтэй шанга үедэ, дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ—советскэ обществын эдэбхитэй, зохёон байгуулхы хүсэн боложо жагсаа, жагсанхай байна. Комсомол гайхамшаг патриотическа хэрэгүүдээрээ партиин, бүхы совет арадай дура һайшаалда, ехэ хүндэлэлдэ хүртэнхэй.

Мүнөө комсомолшууд, залуушуулнай оронойнгоо бүхы ажалшадтай хамта Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездые һайн һайханаар угтахын тулада бэлэдхэн, социалистическэ экономико болон соёл культураяа бүри ехээр хүгжөөн бадаруулхын түлөө, ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхын, техническэ дэбжэлтэ туйлахын түлөө, бүхы юумэдээ арьбалалта, алмалта хэхэ, гамтай химгатайгаар хандахын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй тэмсэжэ байна.

Совет залуушуул В. И. Ленинэй захяае дүүргэлтэ болгон, ехэ оролдосотойгоор һуража, эрдэм мэргэжэл шудална. Партиингаа уряагаар, зүрхэ сэдьхэлэйнгээ эрилтээр хэдэн зуугаад мянган хүбүүд, басагад коммунистическэ байгуулалтын шиидхэхы газарнуудта ошоод, шэн зоригтойгоор ажаллажа байнхай. Тэдэнэр шахтанууд болон доменно пеэшэнгүүдые бүтээнэ, гидроэлектростанцинууд ба заводуудые тодхоно, ороной хойто, зүүн районуудтахи индустриин ехэ гигантнуудые бодхооно. Сибирь болон Казахстанай тала дайдые шэнжэлэн ашаглана, социалистическэ хүдөө ажахыгаа хүсэн түгэлдэрөөр хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ ехэ хубитаяа оруулна.

Ленинскэ комсомол хэзээ бүхэнэйхидөөл адляар коммунизм байгуулагшадай түрүү зэргэдэ дабшаха, баатар габьяата хүдэлмэришэн ангиин, Коммунистическэ партиин революционно уг заншалые нарин нангинаар сахиха, арьбадхаха гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет батаар найдана. Бүхы хүбүүд, басагадые марксизм-ленинизмын агуухэ һургаалай үндэһөөр, коммунистическэ дээдэ зэргын ёһо заншалтай, абари зантай байхаар баһал хүмүүжүүлхыень, коммунистическэ ёһоор ажаһуудаг, ажалладаг, эрдэм, техникэ болон соёл культурын мүнөөнэй туйлалтануудые саг үргэлжэ шудалдаг, Совет социалистическэ гүрэнэйнгөө хүсэ шадалые улам батадхадаг байхаар бүхы залуушуулые һургахыень КПСС-эй Центральна Комитет комсомолые уряална.

Манай алдарта совет залуушуул, тэрэнэй дайшалхы манглай — Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союз мандаха болтогой!

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

* * *

...уушуулай Бүхэсоюзна Ленин- ...оммунистическэ Союзай бай- ...гдаһаар 40 жэлэй ойдо зо- ...агдаһан ВЛКСМ-эй Централь- ...омитедэй баярай пленум Ком- ...тическэ партидаа Ленинскэ ...молой хизаарлашагүй үнэн ...байһые харуулба. Октябриин ... Москвада, В. И. Ленинэй нэ- ...эгэ Центральна стадионой ...ын байшан соо энэ пленум ...

...бунануудта тон олон хүн һуу- ...бласть, хизаар, союзна болон ...омно республикануудай ком- ...ьско организацинуудай тү- ...шэд, Советскэ Армиин, Моск- ...болон Москвагай областиин ...ьско эдэбхитэдэй, ниитын ...нуудай түлөөлэгшэд, хамта 14 мянга гаран хүн эндэ суглараад, ехэ баяртай хүхюунүүд һууба.

Эхэ оронойнгоо үмэнэ комсомолой габьяатай байһые тэмдэглэһэн Ленинэй гурбан орденой, Улаан Тугай орденой, Ажалай Улаан Тугай орденой зурагууд сценэ дээрэ харагдана. ВЛКСМ-эй тэмдэг — ажалшадай агууехэ вождь В. И. Ленинэй дүрсэтэй Улаан туг үлгэгдэнхэй. Комсомол В. И. Ленинэй нэрые омогтойгоор зүүжэ ябадаг юм.

Нүхэд А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник болон А. Н. Косыгинай Президиумдэ ерэжэ һуухадань, сугларагшад хүл дээрээ зогсоод, нэрьемэ удаан альга ташалгаар угтаа.

«Ленинскэ Центральна Комитет мандаха болтогой!», «Совет арад мандаха болтогой!», «Түрэл Коммунистическэ партида алдар соло!», «Советскэ правительствода алдар соло!» гэһэн юрөөлнүүд табигдаа.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарьнууд В. Е. Семичастный, С. П. Павлов, А. Н. Аксенов, Л. К. Балясная, Н. Ш. Васадзе, В. П. Логинов, Н. Н. Месяцев, К. Муртазаев, С. К. Романовский, ВЛКСМ-эй хүндэтэ гэшүүд СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, КПСС-эй ЦК-гэй таһагые даагша А. Н. Шелепин, үнинэй коммунистнууд, түрүүшын комсомолшууд, үйлэдбэриин болон хүдөө ажахын түрүүшүүл, дайшалхы, политическэ бэлэдхэлдэ шалгарһан сэрэгшэд, пионервожатанууд, соёл, культурын залуу ажал-ябуулагшад, партийна, советскэ, сэрэгэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, министрнүүд президиумдэ мүн лэ һуулсаба.

Советскэ Союзай Гүрэнэй гимнын аялган һүр жабхалантайгаар зэдэлбэ. Маршын аялга доро Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай Улаан туг зал соо оруулагдаа. Тэрээн дээрэнь комсомолой шагнагдаһан орденууд толотон яларна. Түрэл тугайнгаа оруулагдахада, пленумдэ хабаадагшад хүл дээрээ бодон зогсожо угтаһан байна.

Нэрьемэ удаан замхашагүй альга ташалган доро баярай Пленумэй хүндэтэ президиумдэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиум һунгагдаа.

«Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай 40 жэлэй ой» гэһэн элидхэл хэхын тулада ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь В. Е. Семичастныйдэ үгэ үгтэбэ.

Бидэнэр ехэ, баясхаланта һайндэрые мүнөөдэр тэмдэглэжэ байнабди. Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай тогтоһоор 40 жэл гүйсэбэ. Алдарта ойе бидэнтэй хамта бүхы совет арад тэмдэглэжэ байна. Партиин үнэн сэхэ туһалагша —Ленинскэ комсомол коммунизм байгуулхын түлөө шэн зоригтойгоор ажаллажа, социализмын дайсадта эсэргүүсэн, Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндын болон бэеэ даанхай байдалай түлөө баатарлиг тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, манай ороной ажалшадта гүнзэгы ехээр дурлагдадаг, хүндэлэгдэдэг болоо гэжэ тэрэ хэлээ.

Энэ гайхамшагта үдэртэй дашарамдуулан бүхы эрэгтэй, эмэгтэй комсомолшуудые, залуу хүдэлмэришэдые, колхознигуудые, залуу эрдэмтэд болон мэргэжэлтэдые, студентнүүд, һурагшад болон Советскэ Армиин сэрэгшэдые, советскэ бүхы эдир залуу хүбүүд, басагадые ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй зүгһөө В. Е. Семичастный халуунаар амаршалаад, ажалдаа, һуралсалдаа саашанхи амжалта туйлахыень, золтой жаргалтайгаар ажаһуухыень тэдэндэ хүсэһэн байна.

Комсомол дүшэн жэлэй туршада ажаһуужа, арад зоной аша туһада ажаллажа, түрэл Коммунистическэ партяа баясуулна, —гэжэ элидхэлшэ үргэлжэлүүлэн хэлээ.— Үдэр ерэхэ тудам, жэл үнгэрхэ тудам тэрэнэй хүсэниинь бэхижэнэ, тэрэнэй зэргэ бүри олон болоно. Хорин хоёр мянган тоото залуу революционернүүдэй отрядые 1918 оной шэрүүн шанга жэлдэ партимнай залуушуулай Коммунистическэ союзда эмхидхэн жагсаагаа һэн. Мүнөө энэ отряд 18 миллион тоото залуу үүсхэлшэдэй арми боложо ургаад, коммунизмын түлөө тэмсэлэй эгээн бэрхэтэй һалбаринуудта партиин түрүүшын уряагаар ошохоор бэлэн байна бшуу.

Манай ой гайхамшагта һайхан үе сагта үнгэржэ байна.

Партиин XXI ээлжээтэбэшэ съезд гурба һара болоод, Москвада нээгдэхэнь. Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин съезд хадаа Совет гүрэнэй ажабайдалда, манай арадуудай хуби заяанда, һаруул һайхан ерээдүйнгөө түлөө тэдэнэй тэмсэлдэ түүхэтэ шата болохо байна. Съезднүүдэй шиидхэбэри партиие, бүхы ажалшадые ажал-ябуулгын тодорхой программаар зэбсэглэдэг, шэнэ илалта тээшэ, түүхэтэ шэнэ хэрэг бүтээхэ тээшэ уряалдаг байна. Манай ороной арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбые съезд зохёохо юм. Съездые зарлаха тухай мэдээсэл совет хүнүүдэй, манай эдир залуу хүбүүд, басагадай сэдьхэлыень баяр баясхалангаар, илалтаһаа илалта тээшэ бидэниие хүтэлэн ябадаг түрэл Коммунистическэ партиин түлөө омогорхолоор халяаба.

Манай Эхэ ороной гайхамшаг һайхан үглөөдэрые советскэ эдир залуу хүбүүд, басагад эли тодоор шэртэн харана гэжэ нүхэр Семичастный хэлээ. Зохёон байгуулха! Эрдэм ухаа гүнзэгыгөөр шудалха! Шэнэ техникэ ухаалан зохёохо! Эрхим һайн таряа ургуулха! Мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө ехэ юумые, бүри һайнаар бүтээхэ, үглөөдэр мүнөөдэрэйхидэ орходоо ехэ юумые, бүри һайнаар бүтээхэ гээшэ манай гайхамшаг үе сагта ажаһуудаг залуу хүнүүдэй эрмэлзэлгын удхань болоно.

Ленинскэ комсомолой ажалай болон дайшалхы габьяагаар түгэлдэр толотомо һайхан түүхэ тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр хэлээ. Комсомолой бүхы алдарта, дайшалхы зам Коммунистическэ партитай, манай орондо социализмын илалтын болон коммунизм байгуулхын түлөө партиин баатарлиг тэмсэлтэй, совет арадай түүхэтэй таһаршагүй холбоотой юм гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

1918 оной октябриин 29-дэ хүдэлмэришэн болон таряашан залуушуулай союзуудай Бүхэроссийска нэгэдэхи съезд партиин Центральна Комитедэй үүсхэлээр, тэрэнэй хүтэлбэреэр зарлагдажа, Залуушуулай Бүхэроссийска Коммунистическэ Союзые политическэ болон эмхидхэлэй талаар тогтонижоруулан байгуулаа һэн. Ороной ниитын ажабайдалда залуушуулай дүүргэхэ үүргэ тухай асуудалда энэ ушар тон шэнэ зүйл оруулһан байна. Комсомол хадаа хүдэлмэришэн-таряашан залуушуулые партитай таһаршагүй нягта холбоотой бүхэли эмхи болгон нэгэдүүлжэ, Совет гүрэнэй ниитын эдэбхитэй хүсэн болоһон байгаа.

Арадай хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ революциин, граждан дайнай үедэ наһа бараһан залуу баатарнуудай һаруул һайхан дурасхаалай үмэнэ ВЛКСМ-эй дүшэн жэлэй ойе баярай оршон байдалда мүнөө тэмдэглэжэ байхадаа, советскэ эдир залуу хүбүүд, басагад һүгэдэн ёһолно. Коммунистнуудтай, арадай эрхим хүбүүд, басагадтай хамта Совет засаг дайлан абажа, хамгаалалсаһан түрүүшын уеын комсомолшуудта бидэнэр гүнзэгы ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди.

Граждан дайнда, арадай ажахые һэргээн бодхоолгодо комсомолой хабаадалсалга тухай тогтохо зуураа, комсомолой саашанхи бүхы ажал-ябуулгада РКСМ-эй III съезд дээрэ В. И. Ленинэй хэлэһэн үгын сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай байһые нүхэр Семичастный онсолон тэмдэглэбэ. Энэ үгэнь залуушуулые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ талаар марксизм-ленинизмын шухалын шухала теоретическэ, программна документнүүдэй нэгэн боложо түүхэдэ ороһон байна. Эдир залуушуулай коммунистическэ хүдэлөөнэй гол асуудалнуудта энэ үгэ соонь тон эли тодо харюу үгтэһэн байгаа. В. И. Ленин хадаа пролетариадай диктатурын системэдэ Коммунистическэ партиин туһалагша, резервэ бологшо комсомолой эзэлхэ һуурие, дүүргэхэ үүргыень тодорхойлһон, тэрэнэй уг зорилгые, хүдэлмэриин удха болон арга методүүдые тодорхойлһон юм. РКСМ-эй III съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, В. И. Ленинэй найруулһан заабаринууд мүнөө комсомолой бүхы ажалябуулгада хүтэлбэри болгогдоно.

Ленинэй заабаринуудые бэелүүлэн, комсомолшууд түрүүшын табан жэлнүүдтэ бүтээгдэһэн хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа, —гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. —Ленинскэ комсомол социалистическэ байгуулалтын үнэхөөрөөл габшагай бригадань болоһон байгаа. ВЛКСМ-эй 350 мянган гэшүүн социализмын шухалын шухала шэнэ барилгануудта эльгээгдэжэ, тэдэниие тон богонихон болзор соо дүүргэхэ хэрэгтэ туһалһан байха юм. Комсомолшуудай хүдэр хүсэтэ гарнуудаар бүтээгдэһэн, домог сууда гараһан Комсомольск-на-Амуре, хэдэн индустриальна томо барилганууд комсомолой эрэлхэг зоригой, ажалай алдар солын һүлдэ тэмдэг болон хэтын хэтэдэ үлэхэл.

Хүдөө нютагуудта орёо бэрхэ, харюусалгатай хэрэгүүдые комсомол дүүргэдэг байгаа. Колхозуудта таряашадай олоороо нэгэдэн орохо хэрэгтэ тэрэ угаа ехэ үүргэ дүүргээ, хүдөө нютагта хамтаараа ажаллаха ябадалые партитай хамта нэбтэрүүлээ, ниитын ажахые бүридхэлгэ гуримшуулаа. Соёл культурын талаар хубисхал хэхэ хэрэгтэ комсомолой ехэ габьяатай байһаниинь мэдээжэ.

Коммунистическэ партиин программые бэелүүлхын түлөө тэмсэхэдээ комсомол соёл сурталайнгаа талаар хатуужаа, национальна отрядуудынь бэхижээ, ороной олониитын политическэ, экономическа ажабайдалда дүүргэдэг үүргэнь дээшэлээ.

Комсомолые партиин зүгһөө хүтэлбэрилгын угаа ехэ удха шанартай байһан тухай баясхалантайгаар тогтохо зуураа, нүхэр Семичастный иигэжэ хэлээ:

Комсомолой ажабайдалда болоһон нэгэшье томо ушар партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй анхаралай газаа тээ оройдоошье байгаагүй юм. ВЛКСМ-эй ажал-ябуулгын асуудалнууд партийна съезднүүд болон конференцинүүд дээрэ али бүхы талаһаа зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа. Комсомол хүсэ шадалаа яажа хэрэглэхэ, ямар юумэндэ зорюулха тухай хүсэд һайн заабари захяа тэдэнэй шиидхэбэринүүдһээ хододоо абадаг юм. Комсомолдо партиин ехээр этигэдэг байһаниинь юун дээрэһээ элеэр харагданаб гэхэдэ, «Парти ба комсомол» гэһэн тусхай бүлэгые партиин Уставта оруулха тухай шиидхэбэри ВКП(б)-гэй XVIII съезд гаргаа һэн.

Партиин хүмүүжүүлһэн залуушуулай гайхамшагта шэнжэ шанар Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай шэрүүн шанга жэлнүүдтэ угаа ехэ хүсэтэйгөөр харагдаһан байна. Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө залуу ами наһаяа баатарлигаар үгэһэн залуу патриодуудай нэрэнүүдые, фашизмда эсэргүү тэмсэлэй түүхэдэ баатарлиг хуудаһануудые нээжэ үгэһэн комсомолой нюуса организацинуудые элидхэлшэ дурдаһан байна. Дайнай үедэ эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаһанайнгаа түлөө гурба миллион табан зуу мянган эдир залуу хүбүүд, басагад орденууд болон медальнуудаар шагнагдаһан байгаа. Комсомолой долоо мянган гэшүүд, болон комсомолоор хүмүүжүүлэгдэгшэдтэ Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон, тиихэдэ жаран хүн Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн байха юм.

Фронт болон ороноо бүхы шухала юумээр хангаха хэрэгтэ туһалан, промышленностьда, хүдөө ажахыда манай залуушуул шэн зоригтойгоор ажаллаа һэн.

Дайнай хүндэ хүшэр хойшолонгуудые түргэнөөр зайсуулха, дайнай урда тээхи хэмжээндэ үйлэдбэриин хүрэхэ, тиигээд тэрэниие нилээд ехээр үлүүлэн гараха хэрэгтэнь арадтаа туһалан, Ленинскэ комсомолой дүүргэһэн ехэ үүргэ тухай элидхэл соо горьтойгоор хэлэгдэнхэй.

КПСС-эй XX съезд, удаань парти, правительствын абаһан хэмжээябуулганууд ВЛКСМ-эй ажалябуулгада тон һайнаар нүлөөлөө гэжэ нүхэр Семичастный хэлээ. Гүрэнэй, ажахын болон соёл культурын байгуулалтада бүри ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень Ленинскэ комсомолые съезд уряалаа һэн.

Шэнэ газар элдүүрилхэдээ, комсомолшуудай гаргаһан онсо ехэ баатаршалга комсомолой түүхэдэ, манай бүхы арадай түүхэдэ ороһон байна. Алтайн, Казахстанай, Сибириин, Поволжиин бүтэн тунга тала дайдада гараха тухай партиин уряае миллион үлүүтэй залуу патриодууд һайшаалтайгаар угтаа. 350 мянган залуу патриот комсомольско путевконуудые абаһан байна. Шэнэ газар дээрэ эдир залуушуул ажалай гайхамшагта һургуули гараһан, политическэ талаараа хатуужаһан байгаа.

Партиин уряае һайшаалтайгаар угтаад, хэдэн зуун мянган эдир залуу хүбүүд, басагад ороной хойто болон зүүн районуудай томо томо шэнэ барилгануудта, асари ехэ электростанцинуудые, доменно пеэшэнгүүдые тодхолгодо, шэнэ городуудые барилгада комсомольско путевкоор гараһан байха юм.

Мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсөөр США-е ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ тухай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй гаргаһан патриотическа үүсхэлые залуу малшад эдэбхитэйгээр дэмжээ. Хүдөөгэй комсомолшууд кукуруза ургуулха хэрэгые эбтэй эетэйгээр эрхилжэ ороо.

ВЛКСМ-эй XIII съездын удха шанар тухай нүхэр Семичастный тогтожо хэлээ. Ажахын ябуулгада комсомолой эдэбхитэйгээр хабаадаха хэрэгтэ саашанхи эрид хубилалта хэжэ үгэһэн тус съезд комсомолой түүхэдэ орохо байна. КПСС-эй ЦК-гэй амаршалга, съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ бидэндэ тон шухала программна документнүүд боложо үгөө. Арадай ажахын ехэ зорилгонуудые Ленинскэ комсомол түргэнөөр, шадамар бэрхээр шиидхэжэ шадаха гэжэ

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюуртаа)

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй баярай пленум

(Түгэсхэл)

ВЛКСМ-эй XIII съездhээ хойшо үнгэрhэн саг үнэмшэстэйгээр харуулба.

Комсомолой съезд дээрэ абаhан уялгынгаа амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байhан тухай манай баярай пленум Коммунистическэ партида, КПСС-эй Центральна Комитедтэ мүнөөдэр баяртайгаар элидхэнэ.

Комсомолой үүсхэл эдэбхиие али бүхы аргаар хүгжөөхэ, коммунизм байгуулжа байхада урган гарадаг шэнэ юумэнүүдые залуушуулай дунда бүри гүнзэгыгөөр тайлбарилан дэлгэрүүлхэ, коммунистическэ обществын ажалша хүнэй шэнжэ шанарые тэдэнэртэ хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ нүхэр Семичастный хэлээ. Мүнөө үедэ залуушуулай ажаhуужа байhан эрхэ байдал, тэдэнэй эдлэдэг эрхэ — ажал хэхэ, тэрэнэй түлөө наhа гүйсэгшэдтэй адли түлөөhэ абаха, түлөөhэгүйгөөр hураха, мүн амарха, гүрэнэй стипенди абаха, түлөөhэгүйгөөр медицинскэ туhаламжа абаха болон бусад олон эрхэ — эдэ бүгэдэ аха үетэнэй гарhаа абтаа, угаа ехэ хүсэлэл гаргажа, оролдосотой шангаар ажаллажа, олдоо гэжэ залуушуулда тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэй. Хэрбээ эдэниие сэгнэжэ шадаагүй гээшэ hаа, арадай баялигые арьбадхаха аргагүй байна.

Манай пленум дээрэ революцида хабаадагшад, Ленинскэ алдарта гвардиин түлөөлэгшэд байлсана гэжэ нүхэр Семичастный хэлээ. Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри хододоо хэдэг, тэдэндэ өөhэдынгөө эрдэм мэргэжэлые, ажабайдалай болон революционно баялиг дүй дуршэлые дамжуулан үгэдэг байhанайнь түлөө эдэ нүхэдтэ, эдэнээр дамжуулан бүхы үнинэй коммунистнуудта советскэ комсомолшуудай бултанайнь зүгhөө халуун баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Коммунистическэ партиин даалгабаряар ВЛКСМ-эй хүтэлбэрилдэг, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна пионерскэ организациин ажал-ябуулга тухай, эгээн эдир залуушуулые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ асуудалнууд тухай элидхэлшэ хэлэhэн байна.

Эб найрамдалай, арадуудай хоорондын хани барисаанай үзэл сурталаар, пролетарска интернационализмын үзэл сурталаар комсомолые, бүхы советскэ залуушуулые Коммунистическэ парти саг үргэлжэ хүмүүжүүлдэг. Жэл үнгэрхэ тудам комсомолой уласхоорондын холбоо барисаан бүри үргэн ехэ болоно. Хитадай, бусад социалистическэ гүрэнүүдэй эдир залуу хүбүүд, басагадтай, капиталистическэ оронуудай коммунистическэ залуушуулай союзуудтай комсомол эгээн хани халуун таhаршагүй барисаатай.

Социалистическэ системын ажахын булюу hайн байhые бүхы дэлхэй дээрэ харуулhан советскэ наука, техникын угаа ехээр хүгжэhэн тухай, индустриин, хүдөө ажахын болон соёл культурын амжалтанууд тухай элидхэлшэ тогтожо хэлээ. Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой, тэдэнтэй нэгэдэhэн Шепиловэй группын можо болохо зорилготой ябуулгые партиин, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедэй тон зүбөөр элирүүлжэ, зайсуулhыень ажабайдал харуулба. Партида харша энэ бүлэг КПСС-эй XX съездын хараалhан политическэ хараа шугамые арсаха, манай гүрэнэй экономическа хүсэ шадалые шангадхаха, совет хүнүүдэй байдалые улам hайжаруулха зорилгоор партиин абажа байhан шухала хэмжээнүүдые таhалдуулха гэжэ оролдодог байгаа гээд тэрэ хэлээ.

Литературын, хүгжэмэй, уран зурагай искусствын талаар совет арадай элитэ ехэ амжалта туйлаhан тухай нүхэр Семичастный саашань хэлэбэ. Советскэ соёл культурын элитэ ехэ шадабаританай дунда залуушуулай тон олон байhанда комсомол омогорхоно гээд тэрэ хэлээ.

Антисоветскэ, хардалга гүрдэлгэ хэhэн «зохёол» бэшэhэн Пастернак гэгшэдэ Нобелевско шан олгогдоhон тушаа нүхэр Семичастный саашань хэлээ. Манай дайсадые Пастернак нилээд ехээр баясуулаа, тэдэнэрынь номхонойнь уран hайханай шанарыешье хараада абангүйгөөр, Нобелевско шан Пастернагта hаймhаран үгэhэн байна бшуу. Энэ хүн маанадай дунда ажаhууhан болобошье, мүнөө болоходо арад зонойнгоо нюурта нёлбожорхёол. Пастернак үзэл бодолоороо хилын саана гаража ябашаhан хүн гээшэ, үнэхөөрөөшье оронhоо гаража, капиталистическэ жаргалай орон гэдэгтэ тэрэнэй ошоходоншье болохо байгаа гэжэ элидхэлшэ саашань хэлээ. Гаража ошоо hаань олониитэ, мүн правительство тэрээндэ ямаршье hаад ушаруулхагүй, харин тад hөөргэ, манай дундаhаа тэрэнэй гаража ошоо hаань агаарнайшье сэбэр болохо hэн гэжэ тоолохо байhандань би этигэнэб гээд нүхэр Семичастный хэлээ.

40 жэлэйнгээ түүхын үедэ комсомол тон олон патриотическа хэрэгүүдые бэелүүлжэ, партиин, манай бүхы арадай зүгhөө мэдэрэгдэдэг, ехээр дурлагдадаг болоо. Комсомолой габьяада үндэр ехэ сэгнэлтэ үгтэhэн байна. ВЛКСМ-эй Улаан туг дээрэ табан орден — Эхэ оронойманай табан үндэр дээрэ хайра яларжа харагдадаг. Эдэ шангууд Эсэгэ оронойнгоо алдар солыень дээшэлүүлхын тулада шэнэ юумэ саашадаа бүтээхыень залуушуулые уряална гэжэ нүхэр Семичастный саашань хэлэбэ.

Маанадта омогорхохооршье, баярлахааршье юумэ бии. Зүгөөр, туйлаhан юумэдээ зүб сэгнэлтэ үгэхэ, амжалтануудаараа бахархахагүй, hанаагаа амархагүй, харин ерээдүйгөө урид хараха гэжэ бидэниие парти hургадаг. Манай мүнөөдэрэй ой баясхаланта hайндэр болохоhоо гадна, манай хүсэнэй, манай арга боломжонуудай харалга мүн.

Дүшэн жэлэйнгээ түүхын үедэ комсомолой хэhэн бүхы юумэ, бидэндэ бии байhан, бидэнэй омогорходог бүхы юумэ бултадаа манай түрэл Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр туйлагдаа. Партиин хүтэлбэри—Ленинскэ комсомолой хүсэн, бүхы амжалтануудайнь эшэ үндэhэн мүн болоно. Комсомолой тугые арюун сэбэрээр абажа ябаха, бүхы юумэ хэхэдээ Ильичын нангин захяа заабаринуудые дагажа ябаха гэжэ ВЛКСМ-эй гэшүүдые парти hургадаг. Коммунист болохо гээшэ комсомолецын эгээн дээдэ нэрэ хүндэ, тэрэнэй нангин хүсэл мүн болоно.

Ургажа ябаа үетэн тухай эсэгэ ёhоной оролдолго гаргадагайнь түлөө Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Ленинскэ Центральна Комитедтэ, Центральна Комитедэй Президиумдэ, Советскэ правительстводо, тэрэшэлэн комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ ехэ анхарал, оролдолго гаргадагайнь түлөө бүхы партийна организацинуудта ВЛКСМ-эй ЦК-гэй баярай пленумдэ хабаадагшадай зүгhөө, бүхы комсомолой зүгhөө, бүхы советскэ эдир залуу хүбүүд, басагадай зүгhөө үнэн зүрхэнэй, гүнзэгы ехэ баясхалан нүхэр Семичастный хүргөө.

Суглаарагшадай альга ташалгаар угтагдан нүхэр Семичастный иигэжэ хэлээ:

Хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр, бүри ехэ оролдосотойгоор ажаллахабди гэжэ бидэнэр партиие, тэрэнэй Центральна Комитедые мүнөөдэр тангариглан найдуулнабди!

Бидэнэр оролдосотойгоор hуража, эрдэм ухаа, соёл культурые шудалхабди!

Бидэнэр журамтай, эмхитэй байха ябадалда партиhаа жэшээ абан hурахабди. Тэрэнэй революционно баялиг дүршэлые, тэрэнэй баатарлиг заншалые дамжуулан абахабди!

Агуухэ Ленинэй илагдашагүй туг доро залуушуулые бүри нягтаар бидэнэр эмхидхэн жагсаахабди!

Залуушуулай Ленинскэ Коммунистическэ Союз сухаришагүй ленинецүүдые, коммунистическэ агуухэ үзэл сурталай илахын түлөө сусаршагүй зоригтой, эдэбхитэй тэмсэлшэдые саашадаа хүмүүжүүлхэ гэжэ бидэнэр партиие тангариглан найдуулнабди.

Манай инаг социалистическэ Эхэ оронной хүндэлэлдэ, Советскэ Союзай хүсэн түгэлдэр, илагдашагүй, баатарлиг, Ленинскэ Коммунистическэ партиин — манай бүхы илалтануудые зоригжуулан эмхидхэгшын хүндэлэлдэ зорюулжа юрөөлнүүдые элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ нүхэр Семичастный табяа.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй баярай Пленумые амаршалхын тулада эдир пионернүүд ерэбэ гэжэ түрүүлэгшэ соносхобо. Пионернүүдэй горнонуудай абяан, хүсэ барабануудай цаяраан зэдэлбэ. Тиигэжэ зал соо эдир ленинецүүд орожо ерэбэ. Союзна республиканuудай тугуудые, пионернүүдэй тугуудые тэдэнэр барижа ябаа. Үхибүүд президиумэй хоёр талаар зогсон жагсаба.

Үхибүүдэй үгэнүүд ханхинан дуулдажа, тэдэнэр шүлэгөөр бэшэгдэhэн амаршалгые ехэ дэбжэлтэтэйгээр уншаа:

Бүгэдэ арадай дурладаг
комсомол!
Багашуул пионернүүдэй аха
нүхэр!
Эндэ мүнөөдэр шамайе
амаршална
Эсэгэ Ленинэй миллион ашанар.
Дүүнэрээ хүмүүжүүлдэг вожата
шамдаа
Далита Улаан тугай хажууда
Дружинанууд зогсоод, ёhолол
үгэнэл даа
Дүлэтэ халуун пионерскэ
салюдаа!

Украинын, Белоруссиин, Балтика шадарай республикануудай, Закавказиин, Дунда Азиин, Казахстанай болон Молдавиин пионернүүд hуралсал, олондо туhатай ажал хүдэлмэри тухайдаа аха нүхэдтөө элидхэн мэдээсээ.

Бишыхан автомашинануудта, самокатканuудта, велосипедүүдтэ hууhан багашуул-октябрятанууд орожо ерэнэ. Тэдэнэр шүлэгүүдые уншажа, дүшэн жэлэй турша соо эдир залуу байhандаал адляар, хододоо залуу байхыень комсомолдо хүсэбэ.

Үшөө минутын үнгэрөөд байхада зал соо шэнэ оваци болобо. Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ, Пленумэй президиумэй гэшүүдтэ пионернүүд сэсэгүүдые барюулаа.

Ленинскэ комсомолой 40 жэлэй ойтой дашарамдуулагдан, Президиумдэ олон тоото амаршалгануудай ороhон тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Н. Н. Месяцев пленумдэ баяртайгаар элидхэн мэдээсээ.

Эдэ хани халуун бэшэгүүд болон телеграмманууд партийна, комсомольско, профсоюзна, спортивна болон ниитын бусад организацинуудhаа, Советскэ Армиин, Далайн-Сэрэгэй флодой частьнууд болон соединенинүүдhээ, эдир залуу хүбүүд, басагадhаа, комсомолоор хүмүүжүүлэгдэhэн аха наhанай хүнүүдhээ абтаhан байна.

Гадаадын оронуудhаа олон тоото амаршалганууд ВЛКСМ-эй нэрэ дээрэ абтаа. Ленинскэ комсомолые ГДР-эй Социалистическэ Нэгэмэдэл партиин Центральна Комитет, Германиин Коммунистическэ партиин Центральна Комитет hайндэрөөр дашарамдуулан, халуунаар амаршалаад, шэнэ амжалта туйлахыень хүсөө. Социалистическэ оронуудай: Хитадай Арадай Республикын, Албаниин, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Корейн Арадай-Демократическа Республикын, Вьетнамай Демократическа Республикын, Монголой, Польшын, Румыниин, Чехословакиин аха дүү залуушуулай союзуудай түлөөлэгшэд Советскэ Союзай комсомолшуудта амаршалгын хани халуун үгэнүүдээр хандаhан байна. Бухы түбинүүдэй хэдэн миллион эдир залуу хүбүүд, басагадай зүгhөө демократическа залуушуулай Бүхы дэлхэйн Федераци ВЛКСМ-ые амаршалаа.

Энэ үдэр Ленинскэ комсомолдо hайндэрэй амаршалга эльгээжэ, тэрэнэй хүдэлмэридэ амжалта хүсэгшэдтэ бултандань нүхэр Месяцев баясхалан хүргөө.

Советскэ Армиин делегациие пленумдэ хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй зүгhөө Советскэ Союзай Геройн нэрэзэргэдэ гурба дахин хүртэhэн авиациин генерал-лейтенант Ленинскэ комсомолоор хүмүүжүүлэгдэгшэ А. И. Покрышкин үгэ хэлээ.

— Коммунистическэ партиие, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедые тойрон нягтаар жагсаhан Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бүхы сэрэгшэдэй дайшалхы, политическэ бэлэдхэлдээ, сэрэгүүдэй дайшалхы бэлэн байлгые саашадань дээшэлүүлгэдэ шэнэ амжалта туйлажа байhан тухай советскэ сэрэгшэд мүнөөдэр пленумдэ баяртайгаар элидхэн мэдүүлнэ. Сэрэгшэд-комсомолшууд дайшалхы техникые эрхимээр шудалха үүсхэл гаргана, хэдэн мэргэжэл шудалхын, hуралсалай-дайшалхы техникые ашаглаха болзорые ута болгохын түлөө тэмсэнэ,— гэжэ тэрэ хэлээ.

СССР-эй далайн-сэрэгэй флодые болон агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдые комсомолой шефтээ абаhан ябадал манай оронной өөрыгөө хамгаалха шадабариие бэхижүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ нүхэр Покрышкин хэлэhэн байна.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущевто түрүүлэгшын үгэ үгэхэдэ, баярай пленумдэ хабаадагшад тэрэниие халуунаар угтаа.

Нүхэр Н. С. Хрущев үгэ хэлэжэ дүүргээд, залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзда Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй эльгээhэн амаршалгые уншаа.

Зал соо нэрьемэ удаан альга ташалга болоо. Бултадаа хүл дээрээ бодожо зогсоо. Мүн «Ленинскэ Центральна Комитет мандаха болтогой!», «Түрэл Коммунистическэ партида алдар соло!» «Түрэл Советскэ правительствода алдар соло!», «Агуухэ Эхэ оромнай мандаха болтогой!», «Зохёон байгуулагша—совет арадта алдар соло!» гэhэн юрөөлнүүд табигдаhан байна.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ Советскэ Союзай эрэгтэй, эмэгтэй комсомолшуудай, эдир залуу хүбүүд, басагадай эльгээхэ бэшэгые баярай пленумдэ хабаадагшад угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаба. Энэ бэшэгые зүбшэн хэлсэлгэдэ 44 миллион үлүүтэй хүн хабаадаа. ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь В. Е. Семичастный бэшэгэй текстые нүхэр Н. С. Хрущевто барюулба.

Удаань нүхэр Семичастный үгэ хэлэжэ, коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлдэнь партиин үнэн сэхэ, эгээн найдамтай туhалагшань саашадаа байхын тулада оронной эдир залуу хүбүүд, басагад бүхы юумэ хэхэ гэжэ комсомолшууд болон залуушуулай зүгhөө найдуулаа.

Хэдэн минутын турша соо зал соо нэрьемэ оваци болоо. Коммунистическэ партиин, тэрэнэй Ленинскэ ЦК-гэй хүндэлэлдэ, совет арадай хүндэлэлдэ, алдарта совет залуушуулай хүндэлэлдэ зорюулагдан амаршалга, юрөөлнүүд табигдаа. Залуушуулай Бүхэсоюзна Ленинскэ Коммунистическэ Союзай 40 жэлэй ойдо зорюулагдаhан ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй баярай пленум хаагдаhан дээрэ соносхогдобо.

Суглаарагшад партийна гимн «Интернационал» бултадаа дуулаа.

**

(ТАСС).

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Республикын социальна тэдхэлгын органуудай хүдэлмэрилэгшэдые Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Социальна тэдхэлгын органуудта олон жэл оролдосотой hайнаар хүдэлмэрилhэнэйнь түлөө Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар иимэ хүнүүд шагнагдаба:

1. **Андреева** Таиса Дмитриевна—Бурядай АССР-эй Социальна тэдхэлгын министрын орлогшо.
2. **Антонова** Таиса Никоноровна—Кяхтын инвалидуудай Байшангай санитарка.
3. **Бартасова** Серафима Ивановна—Зэдын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэлгын таhагые даагша.
4. **Белькова** Анна Ивановна—Бабушкин городой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэлгын таhагые даагша.
5. **Давыдова** Надежда Георгиевна—Бурядай АССР-эй социальна тэдхэлгын министерствын пенсиин таhагые даагша.
6. **Колядин** Семен Семенович—Улан-Удын протезнэ мастерскойн директор.
7. **Манжеева** Наталья Андреевна—Мухаршэбэрэй инвалидуудай Байшангай директор.
8. **Нефедьева** Ольга Георгиевна—Посольскиин хүүгэдэй инвалидуудай Байшангай фельдшер.
9. **Окинов** Радна Дамдинович—Городок городой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэлгын таhагые даагша.
10. **Патрачков** Георгий Лукич—Мухаршэбэрэй аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэлгын таhагые даагша.
11. **Платонов** Владимир Николаевич—Кяхтын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэлгын таhагые даагша.
12. **Резникова** Александра Николаевна—Бурядай АССР-эй Социальна тэдхэлгын министерствын олон үхибүүтэй, ганса бэе эхэнүүдтэ гүрэнэй туhаламжа үзүүлхэ таhагые даагша.
13. **Федотов** Миней Варфоломеевич—Тарбагатайн аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэлгын таhагые даагша.
14. **Хамаганов** Антон Халбаевич—Бурядай АССР-эй Социальна тэдхэлгын министр.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Орлогшо П. ЧЕПАРИН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Үдэ город,
Соведүүдэй Байшан.
1958 оной октябрийн 27.

ОЛОН ТООТО ЗАЛУУШУУЛАЙ МИТИНГ

Хоёр талаhаа прожекторээр гэрэлтүүлэгдэhэн Соведүүдэй талмай...

—ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойдо зорюулагдаhан залуушуулай митингые нээhэн дээрэ тоолоноб,—гээд комсомолой Городской комитедэй секретарь нүхэр Матвеевэй хэлэхэдэнь, суглаарагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтана. Советскэ Союзай гимн hүр жабхалантайгаар талмай дүүрэн зэдэлнэ.

Удаань Леонид Павлович Сабуров (урдань Верхнеудинскын комсомолой горкомой секретарь ябаhан), паровозо-вагонно заводой мастер Сергей Булдаев, Номгон далайн сэрэгэй флодой морягуудай түлөөлэгшэ нүхэр Симоненко гэгшэд трибунада гаража, амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

Тэрэшэлэн КПСС-эй горкомой секретарь нүхэр П. Е. Ножкин республикын комсомолшуудые 40 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан амаршалаад, ажалдаа шалгарhан ВЛКСМ-эй Советскэ, Октябрьска, Железнодорожно райкомуудта горкомой Хүндэлэлэй грамота барюулаа.

Суглаарагшад галнуудые баринхай, хойно хойноhоо hубарилдан партизануудай памятник тээшэ ошоно.

—1918—1920 онуудта манай жаргалта hайхан байдалай түлөө ами наhаяа хайрлангүй тэмсэжэ унаhан аха, эсэгэнэрэйнгээ дурасхаалда зорюулжа, баглаа сэсэгүүдые табия,—гэжэ ВЛКСМ-эй горкомой секретарь нүхэр Хараев хэлээд, партизануудай хүшөө дээрэ сэсэгүүдые табина.

...Хайшаашье ошо, ошоhон, ябаhан лэ газарта хухюутэй, зугаатай залуушуул! hайндэрэй концерт, мүн кинокартина харуулагдана. Тиихэдэ Соведүүдэй талмай дээрэ залуушуулай наадан, хатар, танца болобо, суранзан хурса ягаан, улаан, ногоон, сагаан ракетэнүүд эндэ тэндэhээ агаарта хөөрэн дэгдэжэ, суглаарагшадые hонирхуулба.

Н. С. ХРУЩЕВ Ю. ЦЕДЕНБАЛТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Монголой Арадай-Революционно партиин ЦК-гэй Политбюрогой гэшүүн, Монголой Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалтай октябрийн 29-дэ уулзажа, тэрээнтэй хани ... лууhаар хөөрэлдөө.

КПСС-эй ЦК-гэй Таhагые ...шын орлогшо И. Т. Виноградов ... рэлдөөнэй үедэ байлсаа.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Абаhан уялгануудаа заатагүй дүүргэхэ

(Кударын аймагай партийна конференциhээ)

hаяхан Кударын аймагай партийна конференци болоожо үнгэрөө. КПСС-эй айкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Н. В. Федоровой** тоосоото элидхэлые конференциин делегадууд ехэхэн шүүмжэлгэтэйгээр зүбшэн хэлсэбэ.

КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, аймагай ажалшад адууhа малайнгаа ашаг шэмые, ороохо таряанай болон бусад тэжээлэй ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхын түлөө оролдожо байна. Аймагай колхозууд гүрэндэ ноохо, hү тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Нёдондонойхитой сасуулхада, ноохо абалга 26 процентээр дээшэлээ, хонидой тоо толгой 12 процентээр олошороо. Эдлүүриин 100 гектар бүридэ 122 килограмм ноохон абтаа. Сагай уларилай хэды таагүй байбашье, колхозууд бараг ургаса ургуулаа. Амяарлан хуряалгые шадамараар хэрэглэжэ, колхозуудай механизаторнууд богони болзорто, гээлтэ хоролто тон багатайгаар таряагаа хуряажа дүүргээ. Бүхы таряалангай 96 процентнь энэ түрүү аргаар хуряагдаа.

Аймагай партийна организаци малшадай байра байдалые hайжаруулха тушаа хэмжээ абажа байна. Тоосоото үедэ колхозуудта 6 культбаза баригдаа. Тэдэнэй тоодо механизаторнуудай 2 культбаза баригдаба. Партиин айком наукын туйлалта, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ, тэрэниие олоной шадабари болгохын түлөө оролдодог болоо.

Кударынхид гурбадахи жэлээ амяарлан хуряалга үргэнөөр хэрэглэжэ байна. Энэ түрүү арга үлүү аша туhатай байhанаа элеэр харуулаа.

Хүдөө ажахын hалбаринуудые хүгжөөлгөөр зарим тэды амжалта туйлагдабашье, партиин Кударын айкомой хүдэлмэридэ горьтойхон дутагдалнууд бии. КПСС-эй айком, тэрэнэй бюро колхозуудай правленинүүдhээ, партийна организацинуудhаа абаhан уялгануудаа бэелүүлхынь түлөө шанга эрилтэ хэнэгүй.

Энэ жэлдэ аймагай колхозууд 6 миллион килограмм hү абаха, үнеэн бүриhөө 1800 килограмм hү haaxa, 100 эхэ хонин бүриhөө 140 хурьга абаха, таряалангай гектар бүриhөө 12 центнер таряа хуряаха гэhэн hайн уялгануудые абаhан байна.

Гэбэшье кударынхид абаhан уялгануудаа нэгэшье зүйлнүүдээр дүүргэжэ шадаагүй. Юhэн hарын туршада 4 миллион килограмм hү, 100 эхэ хонин бүриhөө 70 хурьга абтаа. Таряалангай гектар бүриhөө 6 центнер ороохон хуряагдаа. Мүн гектар бүриhөө 100 центнер кукурузын ногоон эшэ намаа, 140 центнер свёкло, 120 центнер хартаабха абаха гэhэн уялгануудынь холо дүүргэгдээгүй үлэшоо.

Хонинной тоо толгой бага зэргэ олошорбошье, үүлтэрыень hайжаруулха хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Томошье, жэжэшье малай гарзалха ушар үшөөл ехэ зандаа. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ганса сентябрь hарада 120 толгой хонин гарзалаа.

— Манай колхознигууд алдарта партиин ээлжээтэбэшэ XXI съездые ажалай амжалтаар угтахын түлөө оролдожо байна,—гэжэ «Путь Октября» колхозой мал адуулагша нүхэр **Савиновский** хэлэбэ.— Бидэ үнеэн бүридэ 10 тонно hайн шанартай силос дараабди.

Саашань нүхэр Савиновский айкомой хүдэлмэриие горьтойгоор шүүмжэлээ. hү haалгаар энэ колхоз ехэхэн гээгдэлдэ оронхой. Нёдондонойхидо орходоо энэ үедэ үнеэн бүриhөө 200 литрээр бага hүн hаагдаа. Энэ юун дээрэhээ болооб гэхэдэ, колхозой партийна организаци малшадай дунда ниитэ-политическэ, ойлгуулмжын хүдэлмэри hулаар ябуулна. Тиихэдэ айкомой секретарьнууд, тэрэнэй бюрогой гэшүүд колхоздо үсөөн үзэгдэнэ.

Колхоз малайнгаа үбэлжэлгэдэ муу бэлэдхэлтэй. Колхоздо дээдэ, дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэд яhала олон. Теэд тэдэнэй аша үрэ ... наар харагданагүй. Эдэ дутагда... нууд тухай коммунист нүхэр Сави... новский партиин айкомдо мэдээс... hэн байгаа. Энэ дурадхалаар т... дарыдань хэмжээ абахын оро... айком нүхэр Савиновскиие өөрь... гэмнэhэн байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхо... партийна организациин секре... нүхэр **Г. С. Одоев** КПСС-эй ай... мой хүтэлбэрилхы арга метод ту... хэлэбэ. Айкомой эмхидхэлэй та... колхозуудай партийна организа... нуудай секретарьнуудта hу... туhална. Политическэ болон нау... эрдэм дэлгэрүүлхэ общество, тэ... нэй түрүүлэгшэ нүхэр Ключе... лекционно пропаганда hу... ябуулна. Аймагай хүтэлбэрилэг... колхозуудаар ябажа, бурят хэл... дээрэ лекци уншанагүй.

— Ажалшадай дунда идеоло... ческа хүдэлмэри муугаар табиг... хай,—гэжэ Ранжуровай нэрэмж... колхозой мал адуулагша нү... **С. Ц. Ранжуров** хэлээд, саша... үргэлжэлүүлнэ.— Колхозой пр... лени, партийна организаци хү... үсхэбэрилхэ хэрэгые тооногүй.

Алтайн сомоной Ждановай ... рэмжэтэ колхозой бухгалтер нү... **Гомбоев** үгэ абаад, МТС-үүдые ... нэдхэн хубилгаха, гүрэндэ хү... ажахын продукт худалдаха үнэ... гые гуримшуулха тухай парти, пр... вительствын түүхэтэ шиидхэбэ... нүүд колхозуудай хүгжэлтэдэ ... хабтар ехэ туhатай гэжэ мэдүүл... Колхозой коммунистнууд ш... жэлhээ ажалай тоосоондо ор... гэжэ шиидээ. Мүнөө колхозой ... мунистнууд, эдэбхитэд энэ асуу... бүхы талаhаань зүбшэн хэлсэ... байна.

Аймгүйсэдкомой культурын та... гые даагша нүхэр **Бадмаев** гур... жэлэй соёлой доболго хэр зэр... ябажа байhан тухай хөөрэбэ. ... рим колхозуудай хүтэлбэрилэг... энэ шухала хэрэгые тооногүй. ... нинэй нэрэмжэтэ колхозой клуб... hайнаар заhабарилагдаагүй. Ко... зой центрhээ холо байдаг Гу... тын хүн зон имагтал клубай ту... рэгдээгүй дээрэhээ кино хараха ... гагүй.

Аймгүйсэдкомой дэргэдэ хү... ажахын инспекци эмхидхэгдэ... хахад жэл шахуу болоо. Гэбэ... Кударын аймгүйсэдкомой дэргэ... хи хүдөө ажахын инспекциин хү... мэриин аша үрэ тобойсо харагда... гүй.

— Инспекци урдын АЗО-то... ли телефоноор элдэб мэдээсэл ... луулаад, ажалаа хизаарлана. ... бүри олон бэшэг, директивэ... колхозуудта ерэдэг болоо. Яд... даа «Инспекциин талаар хэрэг... жэ тусхай дэбтэр бии болгохо ... тай болообди,— гэжэ Ранжуро... нэрэмжэтэ колхозой партийна ор... ганизациин секретарь нүхэр Як... хэлэбэ.

Колхозуудай хүтэлбэрилхы ... нуудые бэхижүүлхэ, ажал хүдэл... ридөө илгарhан колхознигуу... хүтэлбэрилхы ажалда дэбжүү... гээшэ тон ехэ удха шанартай. Ку... рын айком заримдаа ажалhаа ... гуулhан, хүндэгүй болоhон хү... дые харюусалгатай ажалда то... дог.

—Архи уужа ажалhаа хаюу... коммунист Г. Зимиревые КПС... айком манай колхозой партийн... ганизациин секретаряар дура... hан байна. Колхозой зөөридэ шү... ороhон энэ нүхэрые хоёр hара ... лөөд байхадань коммунист... тушаалhаань сүлөөлхэ ба... болоо,—гэжэ Калининай нэр... жэтэ колхозой партийна орга... циин секретарь нүхэр Зимирев... дүүлбэ.

Элидхэл тушаа хамта 20 хүн ... хэлэбэ. Конференци дээрэ рес... ликын Министрнүүдэй Соведэй ... рүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нү... А. В. Желтый үгэ хэлээ.

**

Эмхидхэлэй Пленум боло... КПСС-эй айкомой нэгэдэхи секре... ряар нүхэр Н. В. Федоров, сек... тарьнуудаар Б. М. Надагу... И. В. Ключерев гэгшэд hунгагда...

Д. Болхоев, манай кор...

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

КПСС-эй Баргажанай айком профсоюзна эдэбхитэдэй зүблөө зарлаа. Тэрээндэ профсоюзай райкомуудай, хүдэлмэришэдэй, нютагай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр хабаадалсаба. Эдэнэр «КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездэдэ бэлэдхэлтэй дашарамдуулан профсоюзна организацинуудай бэелүүлхэ... рилго» гэhэн партиин айкомой ... хидхэлэй таhагые даагша Бодро... элидхэл зүбшэн хэлсээ. hүүлэ... ажал хүдэлмэриингөө дүй ... абалсаа.

М. Гр...

…алай үбэлжэлгын дутагдалнуудые дары усадхая

*

…үйтэнэй саг ерээ

…йгал шадарай шэрүүн үбэл …жо байна. Тиимэһээ адуу ма…гар тарганаар ондо оруулха … Курумканай малшад үбэл…е түгэс бэлэдхэлтэйгээр уг…н түлөө эдэ үдэрнүүдтэ эршэм…эр ажаллана. Эндэхи колхо…ай мал үбэлжөөндөө ороһоор …аа үлүү болобо. Үбһэ тэжээл …онойхидо орходоо 120 про…ехээр бэлэдхэгдээ. Шэмэтэ …л, силосшье элбэг хүрэхөөр …даа юм.

…шээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ …з үбэлжэлгэеэ бэлэдхэл һайн…ар угтаһан байна. Мүнөө эн…нинной байра, һаалиин гүүртэ…й бүхы дал хорёонууд, мал…йнь гэр байра һайса заһаба…дажа, дулаалагданхай. Гадна …адай байха хэдэн дал шэнээр …даад, эбэртэ бодо малай хоёр … һаяар ашаглалгада үгтэхэнь. … байрануудые заһабарилха…а хамта, культурна ажаһуу…й гэр байра олоор, һайнаар. …ын хойноһоо саг үргэлжэ …олго гаргагдана. Эгээл тиимэ…эхитэ, Ботол гэжэ газарта 2 …база, малшадай һууха 5 гэр, … эмнэлгын, нарайлалгын бай…уд, гостиница баригдаа. Мүн … фермэ богонихон болзорто …ажа дүүргэгдээ. Эдэ үдэр…э малшадай бүхы байрануу…радиотой болгохо талаар ехэ …мэри хэгдэнэ.

…эшэлэн Кировэй, Карл Марк…нэрэмжэтэ колхозуудта үбэл…эдэ бэлэдхэл дүүргэгдэжэ бай…

…эшье, аймагай зарим колхо… үбэлжэлгэдөө хүсэд бэлэд…й байһаар. Илангаяа «Комму…» колхозойхид үбэлэй газаа …ерээд байхадань һанаа амар … Колхозой правлени болон …ына эхин организаци үбэлжэ…лаа гүүртэ гүүртээрнь бүрид…үдэлмэреэ унжагай нобшоор …на. Мүн тэрэшэлэн малай …фермэнүүдтэ дүршэл шада…ай малшад хубаарилан та…агүй. Зун, намарай сагта һай…агалуулагдаагүй, тэнхэй тамир … малынь задагай зайдан …а үбэлжэхэеэ байна. Кали… Сталинай нэрэмжэтэ кол…ай тариалан дээрэхи һолоо…мүнөө болотор суглуулагдаа…ашуу малда гэшхэгдэжэ байна. …олхозуудта тэжээл буйлуулха …нууд гүйсэд түхеэрэгдээгүй, … насос заһаха, үбэлэй үедэ …ые бүлеэн уһаар уһалха тү…хэнүүдые бэлдэхэ асуудалда …ал табигданагүй.

…жэлгые эрхим бэлэдхэлтэй…угтажа, ниитынгээ мал гарза …одо оруулангүй ондо оруул…тула дээрэ дурсагдаһан кол…й зохихо хэмжээ яаралтай…абаха зэргэтэй.

А. Егоров.

**

«Эрдэм» совхозой 5-дахи отделениин мал адуулагшад Д. Бимбаев, В. Гомбоев гэгшэд август, сентябрь һара соо гүүртынгээ малай тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 1,—1,3 килограммаар нэмээгээ. **Зураг дээрэ:** коммунист Дондок Бимбаев мал адуулжа ябана.

И. Мунхоевой фото.

Хүсэд бэлэдхэлтэйгээр угтаба

Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид Октябриин революциин 41 жэлэй алдарта ойн хүндэлэлдэ улам эршэ хүсэтэйгөөр ажаллажа байна. Үбэлжэлгэдэ xaһa саг соонь, һайнаар бэлдээд, ниитынгээ малые гарза хоролтогүйгөөр, тобир тарганаар ондо оруулжа, ерэхэ жэл ашаг шэмыень горьтойгоор дээшэлүүлхэ зорилго колхознигууд урдаа табинхай.

Малай байрануудые, хото хорёо шэнээр бариха, хуушануудыень заһаха, һэльбэхэ, үбһэ тэжээл үбэлжөөнэй газарта шэрэхэ хүдэлмэридэ хамта 60 гаран хүн ябана. Тэдэнэй дунда дала шахажа ябаһан ажалша бүхэриг Гомбожап Цыденжапов, Жамьян Байдаев, хүдэлмэри дээрэ хүдэржэһэн колхозник, 76 наһатай Очир Раднаев болон бусад залуушуултай тэн тэреэ хүдэлнэ.

— Хүдэлмэришэн, таряашанай гүрэнэй дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ бии болоһоор 41-дэхи жэлэй гүйсэхэеэ байхада, түрэл партиингаа ээлжээтэбэшэ съездэ бүхы совет арадайнгаа бэлдэжэ байһан үедэ үбгэ наһан болооб гээд миил гэртээ һуужа шаданагүйб. Багаханааршье колхоздоо туһалаа һаа, сэдьхэлээ ханахаб,—гэжэ Очир үбгэжөөл дарууханаар хөөрэнэ.

Сагаан Жалга гэжэ газарта Очир Жамьян хоёр 1000 хониной байха байрые һэльбэн заһажа дүүргүүтэй байна. Эдэ хоёр үбгэжөөл үглөөгүүр наранай гараагүйдэ эхилээд, үдэшэ орой болотор хүдэлхэдөө даабаряа хоёр дахин дүүргэнэ.

Һаяшаг правлени болон партийна эхин организациин үүсхэлээр воскресник эмхидхэгдээд, 800 хониной байха байра Сухэдэ шэнээр баригдаба. Тэндэ колхознигууд Б. Шагжиев, Д. Соктоев, И. Буркин, Н. Бадмаев гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллаа.

Мүн колхозой бэшэшье гүүртэ, отарануудта үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл түргэндөө оронхой, һүүлшын хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Д. Цагадаев.

Сэлэнгэ.

Түрүү һуури эзэлээ

Үнгэрэгшэ үбэлэй эхеэр «Победа» колхозой (Закамен) комсомолой эхин организациин суглаан зарлагдажа, мал ажал дээрэ залуушуулые нэмэжэ эльгээхэ тухай асуудал хэлсэгдэһэн юм.

Тиихэдэ наймадахи класс дүүргэһэн Мария Бадмаева хэды нүхэдтэеэ малшан болохо гэжэ шиидээд, Тужын гүүртэдэ эльгээгдэһэн байна. Эндэ олон жэлэй туршада эжынь һаажа байһан 15 үнеэн Мария басаганда даалгагдажа үгтөө һэн. Бури заахан байхаһаа хойшо мал адууһанда дуратай энэ басаган шэнэ ажалдаа түрүүшын үдэрһөө угаа дуратайгаар, нарин нягтаар, оролдосо эдэбхитэйгээр хандажа, хэды һарын туршада үнеэ һааха, харууһалха шадабари дүршэлтэй болоо. Ядалдаха, мэгдэхэ үеын болоходо, эжынь басагандаа туһалдаг, шадахагүй юумыень харуулжа, заажа үгэдэг байба. Үнинэй ажаллажа байһан, баян дүй дүршэлтэй түрүү һаалишан, Бурятай АССР-эй Верховно Советэй депутат Ханда Абидуева залуу һаалишанда мүн лэ горьтой туһаламжа хүргөө.

Һаалишаар оройдоо жэл хүрэхэгүй ажаллажа байһан аад, нүхэр Бадмаева ганса колхоз соогоо бэшэ, мүн аймаг дотороо түрүүшүүлэй зэргэдэ гараба. Тиигэжэ мүнөө жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һаагаа.

— Комсомолойнгоо алдарта 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ энэ жэл үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха уялга абаа һэм. Тэрэнһээ лаб дүүргэжэ шадахаб, — гэжэ Мария Бадмаева найдамтайгаар зугаална.

Тэрэнэй нүхэд — комсомолшууд Борис Бадмаев, Антонина Ажитова, Валентина Николаева үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һаагаад байнхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ Тужын гүүртын малшад үбэлжэлгэдөө хүсэд бэлдээ.

Д. Аюшеев.

„Агитаторай блокнодой“ ээлжээтэ номер

КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 19-дэхи номер бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараба.

Партиин обкомой пропаганда болон агитациин таһагые даагша нүхэр К. Масловай «Агуеехэ Октябрь» гэһэн статья номерой түрүүшын хуудаһануудта хэблэгдэнхэй.

«КПСС-эй XXI съездые угтуулан» гэһэн бүлэг дотор «Үйлэдбэриингөө түсэбые болзорһоонь урид дүүргэе», «Хонин ажалые хүгжөөхын тула шэнэ амжалта туйлахын түлөө» гэһэн совнархозой үйлэдбэриин-техническэ таһагай начальник нүхэр В. Сурковой, партиин обкомой инструктор нүхэр Н. Сордохоновой статьянууд удаадахи хуудаһануудтань толилогдоо.

Хөөрэлдөө хэхэдээ хэрэглэхын тулада «Ашаг олзонь харууһалгаһаа болодог» гэһэн һүнэй-товарна фермэнүүдэй болон һаалишадай хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө тоо баримтанууд номерто оруулагданхай.

«Алас Дурна зүгтэ США-гэй хэжэ байһан ээрхэг түримхэй ябуулга — эб найрамдалда болон арадуудай аюулгүй байдалда тохёолдуулһан аюул мүн» гэжэ нүхэр Л. Краевай статья уласхоорондын темэдэ толилогдобо.

Библиотекын хүдэлмэри һайжаруулагдаба

Хориин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи хүдөөгэй библиотекэ һайнаар хүдэлмэрилдэг тоотой юм. Тэрээнии залуу библиотекарь Елена Бальчинова даана.

Нүхэр Бальчинова эндэ хүдэлжэ эхилһээр оройдоо хахад жэл боложо байна. Энэ багахан саг соо ажалаа эмхидхэн һайжаруулхын тула горьтой хүдэлмэри хээ. Библиотекэнь гоёор шэмэглэгдэһэн, номуудынь зохидоор, гуримтайгаар табигдаһан байха юм. Шэнэ номуудай монтаж, выставкэ ходо эмхидхэгдэнэ.

Уншагшадай ерэхэдэ ямар ном уншахыень дурадхадаг, тэдэнэрэй асуудалда зохихо харюу үгэдэг байна. Тиимэһээ һүүлэй үедэ уншагшадайнь тоо 150 хүн хүрэтэрөө нэмээ. Эндэ хүнүүдшье таһарнагүй, үдэшэндөө олоороо сугларжа, газетэ, журнал уншадаг болонхой.

Библиотекын номой һангынь 3500 том болоо. Елена Бальчинова колхозой малай гүүртэ, отаранууд дээгүүр ябажа, ном тараадаг, малшадтай хөөрэлдэдэг.

Ц-Д. Цыбикжапов.

Арадай гэгээрэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

Национальна һургуулиин һуралсалай болзор тухай

«Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ, орон дотор арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой бэшэг соо табигдаһан асуудалнууд республикын ажалшадые ехээр һонирхуулба. Борьёо, Баянголой малшад, Байгалай загаһашад, Хориин хонишод, Баунт, Саянай ангуушад, Галуута Нуурай нүүрһэшэд, Улан-Удын паровоз-вагон заһабарилагшад—барандаа һургууляа шэнэдхэн хубилгаха дурадхалнуудые нэгэн дуугаар һайшаана.

Манай совет һургуули ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ ехэхэн хүдэлмэри Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро ябуулһан байна. Мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд, инженернүүд, механизаторнууд, агрономууд болон бусад элдэб һалбариин мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэдэ һургуулинуудай тон шухала үүргэ дүүргэдэгынь элитэ. Һуралсалай хэрэг саашадань һайжаруулжа, ажал хүдэлмэриин дүршэлтэй, олон юумэ мэдэхэ хүнүүдые бэлэдхэдэг болохые совет арадай урдахи асари ехэ зорилгонууд, эрдэм, техникын бурьялма хүгжэлтэ эринэ. Эгээл тиимэһээ арадай гэгээрэлые шэнэдхэн хубилгаха дурадхал саг дээрээ тулажа ерэһэн хэмжээ-ябуулга гэжэ манай арад тоолоно.

Нүхэр Н. С. Хрущевой бэшэг соо табигдаһан шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхынгээ хажуугаар, национальна һургуулида һуралгын болзор тухай һанамжаяа хэлэхэ хүсэлэнтэйбди. Нэгэ адли программатай, найман жэлэй бүгэдэ ниитын политехническэ һургуули һуралсалай түрүүшын шата болохо гэһэн һанамжые зүбтэйдэ тоолонобди. Тиигэбэшье национальна һургуулинуудта иимэ хубилалта хэбэл дээрэ һэн ха. Тэдэ һургуулинуудта үндэһэ яһанай онсо илгаае, ород бэшэ һургуулида ород хэлэ шудалха хэрэгые хараадаа абажа, һуралсалай болзорые нэгэ жэлээр һунаабал таарамжатай.

Олон үндэһэ яһатантай манай гүрэндэ ород хэлэ үзэлгын ямар удхатай байһаниинь бултанда мэдээжэ. Энэ хэлээр арадууд хоорондоо харилсадаг, бага яһатан түрүү ород соёл культура халан абадаг ха юм. Гэхэтэй хамта национальна һургуулинуудай һурагшадай ород хэлэ мэдэсэнь мүнөө үеын эрилтые хангананагүй. Энэнь заалгын муу дээрэһээл болоно бэшэ, мүн һургуулида ород хэлэ шудалха сагай багашаг дээрэһээ болоно бшуу.

Ород болон бурят һургуулинуудта ород хэлэ, ород литература, физикэ, естествознани, хариин хэлэ, географи (V—X классуудта) шудалалгада хараалагдаһан сагай илгаатай байдаг дээрэһээ буруу юумэн болоно, һурагшад нэгэ талаһаа даабаридаа ехээр дарагдана, нүгөө талаһаа һуралсалайнгаа программые бирагүйгөөр, гүйхэнөөр үзэжэ гарана. Ород хэлэ, литература, мүн хари хэлэ иигэжэ дутамагаар шудалһан бурят һурагшад дээдэ һургуулинуудта, илангаяа техническэ институдуудта ороходоо ядалдадаг байна. Арадай гэгээрэлые шэнэдхэн хубилгахадаа энэ ушарые анхаралдаа абаха хэрэгтэй.

Ород бэшэ һургуулинуудта һуралсалай сагай дутагдалые яажа шиидхэхэ гээшэб? Найман жэлэй һуралсалда ороходоо национальна һургуулинуудта бэлэдхэлэй класс үлээбэл таараха гэжэ һанагдана. Тиигээ һаа ород, бурят һургуулинуудай ахалагша, эхин классуудай һуралсалай программые тааруу болгожо шадаха байнабди. Ород, бурят хэлэн, литератураһаа гадна, һуралсалай бусад программын хэмжээн ородшье, мүн национальнашье һургуулинуудта адли байха зэргэтэй.

Бэлэдхэлэй классуудые эмхидхэбэл, эхин классуудай программын материалнуудые табан жэлдэ хубааха, үхибүүдэй түрүүшын шатада үзэхэ даабариие хүнгэдхэжэ болохо гэжэ манай һургуулинуудай дүй дүршэл харуулна. Энэмнай педагогическа, дидактическа эрилтэнүүдые хангаха, үхибүүдэй бэе махабадые бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна. Мүн үхибүүдэй классһаа класста оролгые һайжаруулха гэжэ бодото байдал дээрэһээ харагдана. Бэлэдхэлэй классай үгы байхада нэгэдэхи классһаа эхилжэ һураһан һурагшадай 55—60 процентнь долоон жэлэй бурят һургуулинуудые дүүргэдэг байгаа һаа, тиимэ классай эмхидхэгдэһэнһээ хойшо һурагшадай 75—80 процентнь дүүргэдэг болонхой. Дундашье һургуулиин ахалагша классуудта иимэшүү байдал ушарна.

Бэлэдхэлэй класс үшөө юун дээрэһээ хэрэгтэйб гэхэдэ, бурядуудай олонхинь хүдөө нютагта ажаһуудаг ха юм. Тэдэнэр малай холын фермэ, гүүртэнүүд дээрэ ажалладаг, тиимэһээ һургуулида ороһоонь түрүүн үхибүүдээ хүсэд һайнаар хүмүүжүүлжэ шаданагүй. Республикын хүдөө нютагуудта һургуулида ороодүйшүүлые хүмүүжүүлхэ эмхи зургаанууд үшөөл үсөөн.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, республикын арадай гэгээрэлэй олохон хүдэлмэрилэгшэд бэлэдхэлэй классые саашадань байлгаха шухала гэһэн байна.

Арадай гэгээрэлые нүхэр Н. С. Хрущевой дурадхалай үндэһөөр шэнэдхэн хубилгабал, коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлгын хэрэг хараа байса һайжархань элитэ.

С. Бадмацыренов, Бурядай АССР-эй Гэгээрэлэй министр.

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Һолоомо, зелёнкоёо саһанда даруулжархёо“

Манай газетын октябриин 16-най номерто иимэ гаршагтай статья толилогдоһон юм. Ториин аймагай колхозуудай полинууд дээрэһээ хэдэн мянгаад тонно һолоомон, зелёнко саг болзортоо суглуулагдаагүй, саһанда дарагдашоо гэжэ тэрэ статья соо хэлэгдэһэн байгаа.

Статья соо элирүүлэгдэһэн дутагдалнууд тодоржо, зохихо хэмжээнэй абтаһанай ашаар «Улаан Тори», «Октябрь» колхозууд поли дээрэһээ һолоомо, зелёнкоёо хуряажа дүүргээ гэжэ манай редакцида Ториин аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын инспекциин начальник нүхэр Воробьев мэдээсэбэ.

Комсомолой түүхэһээ

Баатар хүбүүн Бадма Арсаланов

…м-эй тогтоһонһоо хойшо 40 жэл … Тэрэ үеын баатарлиг комсомол…алуушуулай нэрэ солые манай …н хэзээдэшье мартахагүй, мүнхэ…лжа ябаха. Манай Бурядай түрүү…дын комсомолшуудай нэгэн болохо …Арсаланов Баргажанай аймагай …сомоной Алачи гэжэ нютагта түрэ…

…ан дайнай галта үе. Хариин 14 …сэрэгүүд манай Совет респуб…зэрлиг муухайгаар добтолон оробо. …исадта доторой контрреволюци ту…иимэ хүшэр хүндэ сагай ерээд бай…918 оной октябриин 29-дэ Бухэ…хүдэлмэришэн, таряашадай залуу…1 съезд дээрэ Россиин залуушуулай …истическэ союз байгуулагдажа, …ндо гадаадын болон дотоодын зэр…садһаа хамгаалхыень ороной бүхы …уулые партимнай уряалаа һэн.

…уряал холын Бурят нютагай Бар…уездын Алачи тосхондо дуулдаа. …едэ Баргажанай уездэхи һургуу…рагша Бадма Арсаланов (Дожонов) … наһанһаа үнгэржэ ябаба. Эндэхи … дайсадтай улаан партизануудай …э тэндэхи арад зон эдэбхитэйгээр … байгаа. Нютагай зон өөһэд хоо…«партизан», «большевик», «комсо…һэн үгэнүүдые хүндэтэйгөөр хэлсэ… Эдэ үгэнүүдые дуулахадаа, бишы…на тиимэ нэрэтэй хүнүүд манайда …хэб гэжэ аха нүхэдһөө һонирхон …лэй. Революциин шанга тэмсэ… юунэй болохо байһаниие Бадма …ойлгохо аргагүй, гүлмэр бага …д Бадма һонор, һүбэлгэн туладаа …ымые түргэнөөр ойлгохо шадалтай байшоо. Тэрэнэй ехэ болохо бүринь һонирхохо юумэнь олон болохо эхилбэ.

1920 оной һүүл багаар сагаан интервентнүүдэй бута сохигдоходо, Байгал шадар, Алас Дурна зүгтэ Японой эзэмдэгшэд, атаман Семеновой сагаангвардиин бандануудай зэрлиг ааша гаргаһан зандаа байгаа. Тэрэ үедэ Бадма Арсаланов 16 наһа гүйсэжэ, хаана, ямар событи болодогые бүришье ехээр һонирходог болоо һэн.

Уданшьегүй Бадма Ленинскэ комсомолой гэшүүндэ абтаад, нютагай партийна ячейкын коммунистнуудай даабаряар өөрынгөө түрэл нютагта комсомолой ячейкэ эмхидхэбэ. Энэ ячейкэдэ найдабаритай, арадай дайсадһаа айхые мэдэхэгүй нютагай залуушуул орожо, нюдарган баяшуулай, ламанарай зэрлиг аашатай эрэлхэгээр тэмсэжэ эхилээ. Бадма Арсалановай ударидалгаар комсомолой ячейкэ олошоржо, ехэхэн хүсэтэй болоод, социалис ажабайдалай түлөө тэмсэлэй эрхим жэшээ бусад хүршэ тосхонуудай залуушуулда харуулдаг һэн. Эндэхи комсомол-залуушуул сүлөөтэй сагтаа эрдэм номдо болон буугаар буудажа һурахаһаа гадна, наһажаал зоной дунда ниитэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шадаха зэргээрээ ябуулдаг байгаа. Залуушуулай эдэбхитэй хүтэлбэрилэгшэ Бадма Арсалановай нэрэ нютагай зондо һайн мэдээжэ болобо. Энэ залуу хүтэлбэрилэгшые нютагай дайсад—ламанар, баяд, ноёд үзэн ядадаг болоо һэн.

Теэд комсомол Бадма залуушуулые нюдарган баяшуулай урдаһаа тэмсэлдэ зоримгойгоор уряалан бодхоогоо. Хаана таряашадай суглаан болоноб, нюдарган баяшуул болон ламанартай хэн эрэлхэг бэрхээр тэмсэнэб, тэдэ бүгэдэндэ Бадма эдэбхитэйгээр хабаадагша байгаа.

Тэрэ үедэ Баргажанай аймагта түрүүшын колхозууд һаял эмхидхэгдэжэ эхилбэ. Колхозно байгуулалта урагшаа түргэнөөр хүгжэжэ, ажалшан арад зондо бодото һайн ажабайдалай зам нээбэ.

Хүдөө бурят тосхонуудые экономическа болон культурна талаарнь хүгжөөхын түлөө таряашадые хамтын ажалтай болгохо гэжэ аймагай партийна организаци нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Нюдарган баяшуулай болон бусад дайсадай хэды тэмсэбэшье, аймагай коммунистнууд, комсомолшууд хүдөө нютагуудаар хэдэн олон колхозуудые эмхидхэһэн юм. Жэшээнь, үшөө 1925 ондо Чебукченскдэ ТОЗ тогтоогдоһон байна.

1926 ондо Бадма хүбүүн коммунист Буда Сангадиин гэгшэтэй хамта нютагай үгытэй таряашадай хүдөө ажахын артель боложо хамтаралгада зорюулагдаһан суглаа эмхидхэлсээ һэн. Заатагүй колхоздо хамтарха хэрэгтэй, хамтараагүй һаа, үгытэй ядуу байдалһаа мултархагүйбди гэжэ Бадма суглаан дээрэ нютагаархиндаа хандаһан юм. Бадмын үгэнүүдтэ зүрхэ голоо хадхуулһан дайсад «манда колхоз хэрэггүй, бидэ колхозгүй ажаһуухабди» гэжэ байгаад арсалдаа һэн. Теэд, хамтын ажалда дурагүйтэһэн дайсадай хэды тулалдабашье, энэ суглаан дээрэ «Коммунар» гэжэ колхоз эмхидхэгдэжэ, нютагай үгытэй таряашад олоороо хамтарһан байна. Энэ колхозой түрүүлэгшээр үгытэй таряашадай хүндэтэ нүхэр, эдэбхитэй, залуу комсомол Бадма Арсаланов һунгагдаа бэлэй. Мүн энэ суглаан дээрэ артелиин гэшүүдэй Совет, шалгалтын комисси һунгагдаһан юм. Тэрэ суглаанай тогтоол соо иигэжэ бэшээтэй: «Илангаяа үгытэй таряашад, батрагууд артельдэ хамтархадаа, хүдөө ажахын кружогой болон өөһэд хоорондын холбоо барисаае бэхижүүлхэ үүргэ дүүргэжэ, РКП(б)-гэй, ВЛКСМ-эй нютагай ячейкэнүүд, улаан булан гэхэ мэтэтэй нягта холбоо барисаатайгаар ажаллаха ёһотой. Манай артелиин урдахи зорилго—үгытэй таряашад, батрагууд болон артелиин бүхы гэшүүдэй эрилтэ хангаха, тэдэниие кулагуудай зэрлиг муухай дарлалтаһаа хамгаалха, хэрэгтэй сагтань нүхэрэй туһаламжа үзүүлхэ болоно» (Баянголой сомоной архив, 59 хэрэг, 129 нюур).

Энэ нютагай коммунистнууд шэнэ байдалай һаруул замда ороходоо, артелиин материальне-техническэ база байгуулжа эхилһэн юм. Энээнэй тула түрүүшээр 6 десятина тарилга хэхэ, загаһа бариха, модоной дабирхай нэрэхэ гэхэ мэтэ хамтын гол ажалтай байхаар хараалба. Теэд тэдээндэ хүдэлмэриин зэр зэмсэг, мүнгэ, зөөри хомор байшоо. Тэдэнэй энэ хэрэгтэ туһаламжа болгон, Совет гүрэн Бурселькредидээр дамжуулан, орооһо тарянай үрэһэ хүрэнгэ, загаһа бариха болон хүдөө ажахын зэр зэмсэг, үгэлсэһэн, мүнгөөр туһалһан юм.

Артелиингаа урагшаа хүгжэхэтэй хамта, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Бадма Арсаланов ургажа, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин гэшүүндэ ороходоо гүйлтэ бариба. 1926 оной сентябриин 3-да ВКП(б)-гэй Бурядай обкомой бюро нүхэр Бадма Арсалановые партиин гэшүүндэ кандидатаар баталаа һэн. Комсомолой хүмүүжүүлһэн коммунист Бадма түрэл «Коммунар» артелеэ бэхижүүлхын хажуугаар, нютагтаа ондоо колхозуудые байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Хосорхо болзоройнгоо дүтэлхэ тума ангиин хорото дайсад—нюдарган баяшуул өөһэдынгөө хара хэрэгые улам нэтэрүүгээр ябуулба. Тэрэ үедэ ажахы болон культурна байгуулалтые саашадань түргэнөөр хүгжөөхын тула манай парти хүтэлбэрилхы кадрнуудые хүмүүжүүлхэ тушаа ехэ хүдэлмэри ябуулжа байба. 1928 ондо Эрхүүгэй партийна һургуулида Б. Арсаланов абтажа, жэлэй туршада һураба. Тус партийна һургуули дүүргэһэнэй һүүлээр Бадма Арсаланов Мухаршэбэрэй аймагта, тэрэ үедэ ехэ харюусалгатай избачын хүдэлмэридэ томилогдоһон юм.

1929 оной һүүл багаар ангиин зэрлиг муухай дайсад — нюдарган баяшуулые усадхажа, колхозуудые хаа хаанагүй тогтоохо хүдэлмэри үргэнөөр ябажа эхилбэ. Энэ хүдэлөөн Бурядай дайдадашье эхилээ һэн. Мухаршэбэрэй аймагай Шэбэртэ нютагта колхоз байгуулха хэрэгтэ нюдарган баяшуул зэрлиг муухайгаар эсэргүүсэбэ. Тэдэнэр колхозно байгуулалтын эдэбхитэдэй «хара список» зохёожо, тэрээн соо бэшэгдэһэн зониие хайшанашье гэжэ, ямаршье аргаар усадхахые оролдодог болоо һэн.

Тэдэ дайсад уншалгын гэрэй газаагуур гаража, тэндэ хүдэлмэрилжэ байһан залуушуулые харахадаа шүдөө хабирдаг байгаа. Уншалгын гэр соо багшанар К. Елаев, Ш. Гармаев, Д-Ж. Бадмаев, участково милиционер Платонов, избач Бадма Арсаланов хүдэлмэрилдэг байһан юм.

Баяшуулай хорото муухай хэрэгые хариин гүрэнүүдэй капиталистнуудай дэмжэдэгынь бултанда мэдээжэ байба. Баяшуул өөһэдынгөө зэрлиг хэрэгые бэелүүлхэдээ буһалгаа эмхидхэжэ, анха түрүүн милиционер нүхэр Платоновые алаба. Буһалгаашал—нюдарган баяшуул колхозно хүдэлөө эмхидхэгшэдые, тэдэнэй тоодо избач Бадма Арсалановые барижа, Буй гэжэ тосхондо асараад, түрмэдэ хааһан юм. Тэдэ бандидууд хаалгатай байһан үгытэй таряашад, батрагуудые элдэб янзаар доромжолжо, сохидог, зобоодог байба. Нэгэтэ һүни буу зэбсэгтэй бандидууд хаалгатай байһан тэдэ зонһоо 4 эдэбхитэниие, тэрэ тоодо Бадма Арсалановые, һалгаажа, гарнуудынь хүлсэд, тосхонһоо холодуулан абаашаа һэн. Эдэ зэрлиг дайсад дура зоргоороо ааша гаргажа, тэдэ зоримгой зониие үгэ алдуулжа ядаа. Бадма Арсалановай хараһаар байтар дайсад нүхэдыень сабшажа алаһан юм.

— Ши оройдоол 26 наһатайш, иимэ үхэлөөр үхэхэдөө юун гэжэ һанахабши?—гэжэ тэдэ зэрлигүүдэй нэгэнэйнь асуухада:—Арад зонойнгоо түлөө би юушье, ами наһаяашье хайрланагүйб. Танда заатагүй үхэл ерэхэ!—гэжэ Бадма эрэлхэгээр харюусаа һэн.

Энэнь манай Бурят арадай гайхамшагта патриот Бадма Арсалановай һүүлшын үгэнүүд байһан юм. Социализмын хэрэгэй, колхозно байдалай түлөө баатарлигаар тэмсэһэн тэрэнэй гэрэлтэ зам мүнөө үеын залуушуулда үльгэр жэшээ болоно.

КПСС-эй үнэн сэхэ туһалагша, халаань болохо Ленинскэ комсомол тогтоһонһоо хойшо 40 жэлэйнгээ алдарта ойе тэмдэглээд, саашадаа коммунизмын гэрэлтэ замаар дабшан ябахадаа, энэ үеын жаргалта ажабайдалай түлөө ами наһаяа хайрлангүй тэмсэһэн аха хүбүүд, басагадайнгаа алдар нэрые хододоо дурсажа, хүндэлжэ байдаг.

Б. ДЫМБРЕНОВ.

АЖАЛША БҮЛЫН АЛДАР

Гунзан үндэрэй оройгоор самхаттан, үһатай үүлэн баглайрна. Ингэд гэхэдэә хии бараан болодог гэжэ нютагайнь зон хэлсэдэг. Нээрээшье тэрэ хада шииг нойто татасатай байжа, үүлэ мана хөөрүүлэн, халтад гээ һаа бороо хура оруулжа эхилдэг.

Тиигэжэ Зэдын голоор һуудаг колхозуудай элдүүрнин газар ган гасуур гээшые мэдэдэггүй, жэлһээ жэлдэ ургасатайхан байжа, үбһэ ногооной, арбай таряанай шэлэдэг һайн ургаса үгэдэг гээшэ.

«Мүнөө жэл бөроотой, ургасашье һуха гарахань. Гунзанаймнай оройгоор баһал үүлэтэн, бударжа эхилбэ»—гээд Цыремпил ехэл олзуурхуу. Бороо ороходоо, зүлгэ ногоон ургахадаа үнэхөөрөөшье малшадай сэдьхэл хананаа, олзынь оһэ оруулна гээшэ.

Энэ уулын хормойдо нютагтай Эрдэниин Цыремпилэй шэнги ажалша айлайхи хомор ха гэжэ һанахаар. Цыремпилтэй харууһалдаг һүрэгые онсо үдэсэтэй үүлтэр гээ гүт? Үгы ха юм даа. Тэрэ айлай харууһалдаг хонид зээдэйнгээ оролдолгын хүсөөр олон болохо, „ноһо һайнтай байна гээ һаа зүб болохо. Эрхим хонишодой урдаа барижа харуулха юумэнь—түл ноһон хоёр ха юм. Цыремпилтэй хөөрэлдэхэдэ, баһал түл олоор абаһан, ноһо ехээр хайшалһан тухайгаа хэлэхэ байха. Тэрэ ажалтан ганса нэгэ харагдадаг бэшэ, жэл бүхэндэ үзэгдэдэг гээшэ. Тиимэл хадаа энэ бүлэ хододоо магтуулжа байдаг.

Хонидынь һубайрха гээшые мэдэдэггүй, абтаһан түлнүүдыншье гарзалдаггүй тула Эрдынеевэй харууһалдаг хонид олоор үдэнэ. Тиигэжэ колхозойнь отаранууд дээрэ жэл бүхэндэ шэнэ отара нэмэнэ.

Ахалагша хонишоной баруун гарынь—тэрэнэй эгэшэ Зоя Лубсановна юм. Туранхай хонид, үлбэр хурьгад энэ хонишоной харууһалгын хүсөөр хүл дээрээ гарадаг байна. Отарада хониной заа муудахаяа һанан сасуу Зоя эгэшэнь тэрэниие отарһаа таһалан харууһалдаг. Һү багатай эхэтэй гү, али үлбэр хурьгадые илгажа, һүтэй хониндо заядуулха зэргээр тэдэниие хүл дээрэнь гаргажа табидаг байна. Тиимэһээ отарадань муудаһан, хүлһөө бууһан хонин гэжэ байдаггүй.

Цыремпилэй зүүн гарынь гэхэ гү, али тулаха туһалагшань—тэрэнэй һамган Радна Доржиевна юм. Тэрэнь жэлэй дүрбэн сагта хониной хойноһоо һалангүй харууһалдаг, нарай хурьгадые абадаг ажалтай. Арбан хурган шэнгеэр ажалаа мэдэдэг, нэгэ һаналтай, ниитэ хүсэлтэй энэ бүлэ Зэдын аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой алдарта, түрүү хонишодынь юм. Зуун хониноо зуухаа доошо хурьга абаһан жэлынь үсөөн байха.

Нёдоно 100 хонин бүриһөө 98 хурьга абаа һэмди. Хони хэнээлүүлхэ тухай мүрысөөн бидэнэй зүрхэ нилээд түшэгэлүүлээ һэн. Гэбэшье мүнөө һанаан амараа. Жэл соо зуун хонин бүриһөө 140—160 хурьганай абтажа шадагдаха байдалнууд өөһэдынгөө ажалһаа харанабди. Уялгымнай ёһоор зуун хониноо 160 хурьган абтаха зэргэтэй аад, мүнөө 102 толгойдо хүргэгдөөд байна. Ноябрь, декабрь һарада хурьгалхаар ороондо оруулагдаһан 320 толгой хонидай мүнөө түлэг дэлэгэнэнэд ябана,—гэжэ хонишон Цыремпил абаһан уялгынгаа дүүргэгдэжэ шадагдаха байдалнине батална.

Нүхэр Эрдынеевэй отарын хонидһоо һүүлэй жэлнүүдтэ дүрбэн килограммһаа доошо ноһон хайшалагдаагүй юм. Энэ жэлдэ урда жэлэйхиһээ 200 грамм ехээр хайшалагдаа гэхэ гү, хонин бүриһөө 4,2 килограмм ноһон абтаа. Ажалша бүлын хүдэлмэриин амжалта элеэр харагдана.

Гунзан үндэрэй хормойдо түхеэрэгдэһэн үбэлэйнгөө байрада бууһан тухайгаа хонишон Цыремпил обтойгоор хөөрэнэ. Тэндэнь һорьмойгоо хухараагүй тунга һайн хагдан халюурна ха юм. Мүнөө жэлдэ үбһэ тэжээл ехээр абтаа гэжэ тэрэ бардамаар хэлэнэ. Зундаа бороо хурын ороходо олзуурхаһан олзонь ганса зүлгэ ногоон бэшэ, элбэг үбһэ тэжээл бололсоо.

«Мүнөө отарын хонишод малайнгаа үбэлжэлгэдэ, түл абалгада бэлэмди» гэжэ Цыремпил Эрдынеев хөөрэнэ.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Зэдын аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой хонишод Цыремпил Лубсанович, Зоя Лубсановна Эрдынеевтэниие Хүндэлэлэй грамотаар һаяхан шагнаһан байна.

Зураг дээрэ: Ц. Эрдынеев.

Н. Цыбеновэй текст,
А. Мантаевай фото.

Мүрысөөнэй шүрүүшүүл шагнагдаба

Ой модоной, саарһанай, модо болбосоруулдаг промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай областной комитет болон «Забайкаллес» комбинат модо бэлэдхэлэй пунктнуудай, мастерска участогуудай сентябрь һарын социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргаба.

Шулуутайн леспромхозой Кокэтой пунктын коллектив мүрысөөндэ илажа гараа. Энэ пунктын коллектив модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ сентябриингаа түсэб 186 процент, модо ашаха түсэбөө 156 процент дүүргээ. Тиигэжэ нэгэ хүдэлмэришэнэй хэһэн ажалай бүтээсэ 146 процент, арьбалһан мүнгэн зөөринь 119 мянган түхэриг болоһон байна. Модо бэлэдхэлэй энэ пунктын коллективтэ профсоюзуудай Центральна Комитедэй дамжуулгын Улаан туг үлөөхэһөө гадна, нэгэдэхи — 10 мянган түхэригэй мүнгэн шан үгтэхэ болобо. Хоёрдохи мүнгэн шан энэ леспромхозой Тамагтайн пунктда, гурбадахи мүнгэн шан Ээрын леспромхозой Ээрэдэхи модо бэлэдхэлэй пунктда үгтэхэ болонхой.

Мастерска участогуудай дундаһаа Шулуутайн леспромхозой мастер нүхэр Филиппенкын участок түрүү һуури эзэлжэ, Улаан тугаа дахин бариха, нэгэдэхи мүнгэн шан абаха болоо. Хоёрдохи мүнгэн шанда нүхэд Ножкиной, Шигинэй, гурбадахи шанда нүхэр Соколовой участок (Шулуутайн леспромхоз) хүртэбэ.

Н. Тюрнев.

Һайндэрэй хүндэлэлдэ

«Бурстрой» трестын барилгашад Октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ абаһан уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлжэ байна.

Барилгын хоёрдохи управлениин коллектив КПСС-эй Иволгын аймагай байшангые һаяхан ашаглалгада үгэбэ. Тэндэ хүдэлмэрилһэн нүхэр Глотовой даадаг монтажнигуудай бригада сентябрьда гурба һарын нормо дүүргэһэн байна. Тиихэдэ нүхэр Копиевкерэй даадаг шэрэшэдэй бригада хоёр хахадһаа дээшэ нормо хододоо дүүргэһэн байха юм. И. И. Медведев бригадиртай газар малтагшадай бригада сентябрь һарада илангаяа эршэтэйгээр ажаллажа, һарынгаа даалгабари 525 процент дүүргээ.

Тэрэшэлэн барилгын дүрбэдэхи управлениинхид геолого-бэдэрэлгэ хэгшэдэй байха 27 байратай гэр барижа дүүргээ. Энэ коллектив мүн республикын ветбаклабораториин байшангай барилга болзорһоонь хоёр үдэр урид дүүргэжэ тушааба.

Ф. Башухаев.

Колхознигууд шэнэ гэрнүүдые барина

Хориин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд түбхинэнхэй һайнаар ажаһуудаг болоо. Эндэхи хуушанай набтархан гэр байранууд булта һэльбэгдэн заһагдажа байна.

Гансахан энэ жэлдэ тракторист Цырен Аюров, комбайнер Цыдендамба Жапов, колхозник Дарижап Ринчинов гэгшэд шэнэ гэрнүүдые барижа дүүргээ.

Тиихэдэ олон колхознигууд шэнэ гэрнүүдэй торхые бодхоогоо, гэрнүүдтээ шэнэ модо оруулжа. һэльбээ.

Энэ жэлдэ эдэнэр мүн гахайн, үхэрэй шэнэ байрануудые бариба. Булам гэжэ нютагта трактор, машина заһаха мастерской баригдажа дүүрэхэ дүтэлөө.

Ким Жалсараев.

Шэнэ зүжэг

Ленинскэ комсомолой дүшэн жэлэй ойдо зорюулжа, Гүрэнэй ород драмын театр городойнгоо ажалшадта Украинын драматург Н. Зарудный «Весёлка» гэжэ зүжэг табиба.

Режиссер, республикын габьяата ажал-ябуулагша Г. А. Иофин энэ зүжэг табиба. Уран зурааша, республикын искусствын габьяата ажал-ябуулагша Н. А. Быстров зүжэгые гоёон шэмэглээ. Дуу хүгжэмыень Л. А. Люкшина хүтэлбэрилбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүжэгэй нэгэ сценэ. **Г. Стефанескугэй** фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Комсомолой 40 жэлэй ойе хилын саа үргэнөөр тэмдэглэбэ

ХИТАД

ПЕКИН, октябриин 29. (ТАСС). «Чжунго Циннянь Бао» газетэ мүнөөдэрэйнгөө түрүү бэшэгые ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойдо зорюулаа.

ВЛКСМ 40 жэлэй турша соо Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин үнэн сэхэ туһалагшань байхаһаа гадна, коммунизм байгуулгада түрүү зэргэдэ ябалсаа, залуушуулай уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөе толгойлоо гэжэ газетэ бэшэнэ. Советскэ комсомол Хитадай залуушуулда, мүн тэрэшэлэн бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолтой залуушуулда эрхим жэшээ харуулна. Хитадай хүбүүд, басагад ВЛКСМ-эй алдарта илалтые һайшааха зуураа, коммунистическэ үзэл суртал баримталдаг эгээн дүтэ нүхэдтөө халуун баяр хүргэнэ гэжэ газетэ саашань бэшэнэ.

КОРЕЙ

ПХЕНЬЯН, октябриин 29. (ТАСС). Корейн Арадай-Демократическа Республикын залуушуул Ленинскэ комсомолой 40 жэлэй ойе ехээр тэмдэглэжэ байна.

Пхеньяндахи Моранбон гэжэ театрта залуушуулай, мүн ниислэл хотын һурагшадай вечер болоо. Энэ алдарта ойдо зорюулагдаһан лекци, хөөрэлдөөнүүд ороной промышленна предприятинуудта, хүдөө ажахын кооперативуудта, һургуулинууд болон сэрэгэй частьнуудта үнгэргэгдэһэн байна.

РУМЫНИ

БУХАРЕСТ, октябриин 29. (ТАСС). Алдарта Ленинскэ комсомолой 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан үсэгэлдэр Румыниин ниислэл хотодо болоо. Энэ суглаанда залуушуулай түлөөлэгшэд хабаадалсаа. Румыни. Сов... скэ Союз хоёрой хоорондохи ... барисаанай байшангай залда ... харест городой предприятинууд ... лон эмхи зургаануудай, ... дээдэ һургуулинуудай хүбүүд, ... гад суглараа.

Комсомолой 40 жэлэй ой ... элидхэлые Румыниин ажалша ... луушуулай Союзай ЦК-гэй ... дэхи секретарь В. Трофин ... байна.

Суглаанда хабаадагшад ВЛКС... эй Центральна Комитедтэ ... шалгын телеграмма эльгээхэ ... шиидхэбэри баталан абаа.

ЧЕХОСЛОВАКИ

ПРАГА, октябриин 29. (ТАС... ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойдо зор... лагдаһан баярай суглаан үсэгэ... Чехословакиин ниислэл хотодо ... лоо. Энэ суглаанда залуушу... олоороо хабаадалсаа.

Чехословакиин залуушу... Союзай Центральна Комитедэй ... рүүлэгшэ М. Вецкер суглаан ... үгэ хэлээ.

Прага городой залуушуул ... вагай комсомолшуудта амар... гын бэшэг эльгээхэ гэһэн шиид... бэри энэ суглаан дээрэ бата... абаа.

ВЕНГРИ

БУДАПЕШТ, октябриин ... (ТАСС). Венгриин залуушу... Коммунистическэ союзай (ВКС... гэшүүд, Венгриин бүхы залууш... ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойе мүнөө... үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Энэ ... дарта ойдо зорюулагдажа, оро... предприятинуудта, хүдөө то... нуудта, дээдэ һургуулинуудта ... луушуулай суглаанууд үнгэргэ... нэ. Советскэ залуушуулай тү... лэгшэдтэй уулзалганууд эмхид... дэнэ.

КПСС-эй делегаци Копенгаген ерэбэ

КОПЕНГАГЕН, октябриин 29. (ТАСС). Даниин Коммунистическэ партиин XX съездэ хабаадахаар уригдаһан КПСС-эй делегаци Копенгагенда мүнөөдэр айлшаар ерэбэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүнэй кандидат, Центральна Комите... секретарь П. Н. Поспелов, ... виин компартиин ЦК-гэй секре... А. Я. Пельше, КПСС-эй ЦК-гэй ... һагые даагшын орлогшо В. П. ... решкин гэгшэдһээ делегаци бүр... нэ.

Франциин Коммунистическэ партиин ЦК һунгуулиин урда тээхи митинг эмхидхээ

ПАРИЖ, октябриин 29. (ТАСС). Үсэгэлдэр үдэшэлэн Парижда олон зоной хабаадалгатай митинг болоо. Франциин Коммунистическэ партиин ЦК һунгуулида бэлэдхэхэ ажалаа эхилбэ. Үбэлэй циркын байшанда сугларһан олон мянган французууд Морис Торез түрүүтэй Франциин Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилэгшэдэй президиумдэ гарахадань, хүл дээрээ бодожо, шангаар альга ташаа. Митингдэ хабаадагшад «Интернационал» гэжэ пролетариадай гим... булта дуулаа.

Морис Торез митинг нээхэ ... раа, орон доторхи политическэ ... дал тухай хэлээд, национальна... лаанда һунгалтын болохоёо ба... тай дашарамдуулагдан пар... үмэнэ табигдаһан зорилгые то... хойлоо.

Морис Торезэй дурадхалаар ... тингдэ хабаадагшад Франц... Коммунистическэ партиин канд... дуудай списогые нэгэн дуугаар ... талаа.

Бирмын премьер-министрээр Не Вин һунгагдаа

РАНГУН, октябриин 29. (ТАСС). Бирмын парламентын депутадуудай палатын үдэшын заседанида үсэгэлдэр түрүүлэгшээр һууһан Ман Ба Саинг үгэ хэлэхэ зуураа, ге... рал Не Вин премьер-министр... нэгэн дуугаар һунгагдаа гэжэ ... носхоо.

Пакистанда президентын кабинет байгуулагдаба

КОРАЧИ, октябриин 29. (ТАСС). Пакистанай хэблэлэй департаментын мэдээсэһэнэй ёһоор, үсэгэлдэр президентын кабинет байгуулагдаа. Премьер-министрын тушаал үгы болгогдоо.

Пакистанай президент генерал Айюб-хан президентын кабинедэй гэшүүдһээ шахаа тангаригыень абаа. Тэрэ кабинедтэ генерал-лейтенант Мохаммед Азам-хан, генерал-лейтенант У. А. Барки, Муолви Мохаммед Ибрагим, генер... лейтенант К. М. Шейх, Абдул ... сим, Зульфигар Али-хан, Бх... Хафизул Рахман, Ф. М. Хан гэг... оролсоно.

Кабинедэй гэшүүд министр... гэжэ нэрлэгдэхэ байна. Мини... нүүд президентын захиралтаар ... милогдохо, тушаалһаа буулга... ха юм.

Редакторай орлогшо
С. Б. БАЛЬЖИНИМА...

ТААГДААГҮЙ ДУРАН

КИНО

...—Абарыт, абарыт!...—гээд айһан шэнгэхэн хоолойгоор эхэнэр хүнэй хуугайлха абяан соностожо, амаа татуулангүй хадуураад харайһан хүнгэн тэргэтэй дун сагаан мориной хиидэжэ ябахань добуунай хүтэлөөр жэрэлзээд үнгэршэбэ. Хэн бэ? Яалтайб? Эндэ байһан хүнүүд яахашье аргаяа оложо ядан бахардашоод, гайхалсажа байба.

Гүйһэн морин тогтохо, аалидаха юумэ байхагүй, амаа татуулангүй улам түргэдэжэ, һандархай хүүргэ тээшэ харбаһан һомон шэнги түргэнөөр шуумайшаба. Түр зуура бахардаад байһан зоной дундаһаа нэгэ хүн—сэбэр һайхан хатан тайжа Кесогой дүү танижархиһан залуу хүбүүн Георгий урагшаа һуга харайн, гүйжэ ябаһан мориной урдаһаа амадан ошобо. Моринишье дүтэлжэ, боори таладань уттаад байһан хүбүүн барас мэтээр һүрэн, амадажа абамсаараа, доошонь нуга дараад шэргүүлдэшэнэ. Тиигэлдэжэ ябаһаар эбдэрхэй хүүргын эрмэг дээрэ арай шамай тогтоогоо.

Ами наһыемнай абарһан эрэлхэг зүрхэтэй хэн бэ, хэнэй хүбүүм бэ?—гэлдэн, эгэшэ дүү хоёрой тэргэһээ буужа ядаһаар байтар хирүү, даруу зантай хүбүүн, өөрыгөө мэдүүлхэгүй гэһэн мэтээр хүүргэ дээрэһээ уһа руу собхороод, саашаа тамаржа арилшаба.

«Грузия-фильм» киностудиин һая найруулжа гаргаһан «Отарай бэлмэһэн хүгшэн» («Отарова вдова») гэжэ үнгэтэ шэнэ фильм иимэ нэгэ юрэ бусын. үйлөөр захална. Энэ фильм грузин арадай агуухэ уран зохёолшо Илья Чавчавадзын зохёолоор бүтээгдээ юм.

Грузин арадай литературада шэнжэлхы реализмын үндэһэ һуури табигша, бэлигтэй уран зохёолшо Илья Чавчавадзе—орёо бэрхэ, зүрилдөөтэй ута замаар ябажа гараһан олониитын элитэ ехэ ажал-ябуулагша мүн. Ангиин тэмсэлэй хуули ёһо, удха шанарые хүсэд ойлгоогүй дээрэһээ энэ уран зохёолшо эзэд баяшуул, ажалша таряашадые эбтэнь оруулжа, үгыснь ойлголсуулжа, арад зоной байра байдал һайжаруулха хэрэгтэй, энэнэй тулада үндэһэ яһатанай дарлалтыел усадхаха, бага яһатанда бэеэ даанхай байдал, гүрэн түрэ олгохо хэрэгтэй гэжэ номнодог байгаа. Хэды тиимэ үзэл бодолтой, номнолтой байгаашье һаа, энэ уран зохёолшыч айхабтар бэлигтэй хүн байһаниинь сохом.

Гайхамшагта уран зохёолшынгоо түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулжа Ленинэй орденто «Грузия фильм» киностудиинхид иимэ фильм найруулжа гаргаһан байна. Дарлагша ангиие—эзэд баяшуулые ухаа оруулжа, хоёр зүрилдөөтэй ангиие хоорондонь ягаад эбтэй болгохоб гэһэн алдуутай номнолоо Илья Григорьевич «Отарай бэлмэһэн хүгшэн» гэһэн ном соогоо харуулхые оролдоһон байгаа. Фильмын гү, али зохёолой гол геройнуудай нэгэн—дарлагша ангиин түлөөлэгшэ Арчил князь эгээл тиимэ «түрүү үзэл бодолтой», «ухаа орожо байһан», зонойнгоо байдалые һайжаруулха, зоболонто, үлэсхэлэн хооһон байдалһаань тэдэниие хахасуулхаар оролдожо байһан хүн болоно. Теэд иимэ зарим нэгэн эзэд баяшуулай бага зэргын «хайраар», тэдэнэй энхэрһэн, хайрлаһан «һэшхэлээр» зоной байдал һайжаршахагүй, ангиин тэмсэл һулархагүй байна бшуу.

Ажабайдал гээшэ үнэн юумые үнэн руунь, худал юумые худал руунь харуулдаг. «Садхалан хүн хооһониие ойлгохогүй» гэһэнһээ удхатай, баян үгытэй хоёрой хэзээдэшье бэе бэеэ ойлгохогүй, эблэрхэгүй байһаниинь Илья Григорьевич энэ зохёол соогоо ойлгомторгүй элишэлэн харуулна. Сэбэр гоё, һайн һайхан һанаатай, ажалша бэрхэ, залуу гүлмэр Георгий хүбүүнэй инаг дурые хаан изагууртай хатан тайжа Кесо обёорногүй, теэд хэзээдэшье обёорхогүй, «ой ухаанданшье орохогүй» байна бшуу. Юундэб гэхэдэ, Георгий үгытэй, «уг муутай». Уран зохёолшо ондоогоор харуулжа шадахагүй байгаа.

Фильмын гол удхань иимэ.

Грузи ороной нэгэ нютагта залуугаар эрэеэ үхүүлээд, хани нүхэрэйнгөө һэшхэлдэ, ганса хүбүүнэйнгээ зол жаргалай талые хараад, дахин хадамда гарангүй хүгшэрһэн нэгэ бэлмэһэн эхэнэр ажаһууна. Хатуу зоригтой, омог зантай, хэнһээшье гайхангүй сэхэ рүүнь хэлэдэг, үнэншэ тэрэ хүгшэн хүбүүгээ яһалашье хүн болгожо, хүл дээрэнь бодхоожо байтарнь, һанаха байха ганса үрынь гэнтэ һанаа үнөөндэ, үйдхар гашуудалда дарагдажа, үргэһэ нойроо алдажа, эдеэ хоолоо мартажа ябадаг болобо. Тингэжэ байтараа омог зантай хүгшэнэй ганса хүбүүн Георгий гэнтэ Арчил тайжын барлаг болохомии, үргөөндэнь ошожо, хүлһэншөөр хүдэлхэмии гэжэ хэлэнэ. Залуу хүбүүн тэрэ Кесодо аргагүйгөөр дурлашаһан, энээнһээ боложо үргэһэ нойроо алдажа ябаһан байгаа. Хамаагүй—барлагынь, хүлһэнишэнииншье болоод, инаг дуратай басаганайнгаа хажууда, сэбэр һайхан нюур шарайень хаража байхаһаа ондоо ехэ жаргал тэрээндэ үгы хэбэртэй.

Хэды гомдобо, уйдабашье, омог зантай хүгшэн ганса үриингөө һанал тэбшэхэ арганьгүй, үдэр хоногоор «хайлажа» байһан хүбүүндээ Арчил тайжада хүлһэншөөр орохо зүбшөөл үгэнэ.

Георгий тайжында ерээд, хамаг ажалыень хуу хэдэг, һүбэлгэн бэрхэ, шуран түргэн гүүлжэ магтуулдаг болоо. Хатан тайжа Кесогой захиралтаар ордоной урда айхабтар һайхан сэсэрлиг тариба. «Һарбайжа хүрэшэгүй» дээдэ түрэлтэ Кесо инаг дурыем хэзээдэшье хубаалдахагүй, минии һэшхэл һанаае таахагүй гэжэ ойлгохо тумаа хүбүүнэй дуран бүри ехэдэжэ, үбэштэй, элүүрэй хоорондо ябадаг байба. Хожомынь нэгэтэ ордоной хана өөдэ сомогдожо байһан үбһэнэй һүри толгойлжо байтарнь, дээдэ дабхарһаа хатан тайжа гараа үгэжэ, баясаһан хүбүүн урдаһаань һарбайха гэжэ байтараа тархяа эрьеэд, бэеэ татангүй аяар дээрэһээ урбалдаһаар голдо унашана. Ами табихынгаа урдахана хэбтэһэн Георгий инаг дуратай байһанаа Кесодо хэлэнэ. Залуу хүбүүе унагаажа алажархиһандаа хатан тайжа хэды гажарбашье, «юрын таряашан хүбүүндэ хэзээшье дурлахагүй» байһан тухайдаа, Георгиин дуратайе хэзээшье мэдээгүй, «ингэхэ юм гэжэ хэзээшье таахагүй». «ой ухаандаа оруулхагүй» байһан тухайдаа ахадаа мэдэрнэ.

Мэдээжэ артистка В. Анджапаридзе энэ хүгшэнэй ролиие баһал айхабтараар, зүрхэ сэдьхэл хүдэлхөөр наадана даа. Илангаяа тэрэ ами табиһан хүбүүгээ тэбэреэд һэхэржэ байхыень, дүүлдэ гэртээ гансаараа хэбтэжэ байтараа эрьюу боложо, үгы хүбүүгээ нюдэндөө харан мансылжа, дулаалжа байхыень харахада, үнэншэмэ, сэдьхэл хүдэлхөөр болоно. Түрэһэн эхын дурые, хатуу зоригтой эхэнэрэй яажа нугарһые артистка бэрхээр, үнэн зүрхэнһөө наадана.

Тингэжэ ухаагаа һамаржа байха үедөө саһата шуурган дундуур хүбүүнэйнгээ хүүр дээрэ ошожо, хүгшэн ами табингаа тэбэреэд унашаба.

Энэ үеэр дүтэ дэргэндэ ябаһан хоёр хонишод хүгшэн дээрэ ерээд, иигэжэ хөөрэлдэнэ: «Гуримаа олоогүй, оршолонто, зоболонтошье дэлхэй дээрэ ажаһууна гээшэ хабди даа».

Георгий Кесо хоёрой ролиие залуу артистнууд Г. Шенгеля Д. Жоржолиани хоёр баһал бэрхээр, үнэншэмэ зохидоор наадана.

Режиссерой (М. Чиаурели) найруулан табилганшье, операторнуудай (Д. Канделаки, Д. Фельдман) буулгаһаниишье һайн.

Грузин арадай суута уран зохёолшо Илья Чавчавадзын дурасхаалда һонирхожо хараха фильм болоо.

Д. Цыренжапов.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00878. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 46..